

PAMIĘĆ (1223) sb f

a jasne (w tym 28 r. błędne znakowanie).

sg N pamięć (127). ◇ G pamięci (431). ◇ D pamięci (46). ◇ G a. D pamięci (1). ◇ A pamięć (444).
◇ I pamięcią (22). ◇ L pamięci (146). ◇ pl N pamięci (2). ◇ G pamięci (3). ◇ A pamięci (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Władza umysłu polegająca na zdolności do zapamiętywania; *memoria Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; mens Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; memoriola Mącz, Cn; cor PolAnt; animus Mącz* (512) : zbytnie mak pożywany pamięć płuie *FalZioł* I 104a, ‡2c, 77a, II 8a, 13b, 23 (16); *BielŻyw* 169; Bowiem pamięć ielt w tile głowy gdzie są zachowane wŷyithkie przefzłe rzeci, także gdy głowa bywa ku ziemi zchylona tedy sie komorka pamięci odtwarza á wiatrowie duŷzni tam wchodząc pamięć poruŷaią. *GlabGad* B3, A5v, L3v, L5 [3 r.], M6 [2 r.]; *RejKup* 16; *GliczKsiąż* I7v [2 r.], 18; *RejZwierz* 86, 86v; *BielKron* 130; yŷ ci ktorzi są ofstrego dowcipu/ nieŷ doŷtateczney pamięci *KwiatKsiąż* L2, K2 [4 r.], K4v [2 r.], L2; *Memoriam vegetare, Pamięć ćwiczenim potwierdzác. Mącz* 477a, 116a, 175a, 321b, 477a, 491a; *SienLek* 54v, 57, 57v [3 r.], S[ss]4; *RejZwierc* 100 marg, Bbb3; Czego iż sie sam przez sie domyŷlić nie moŷelz/ tedy sie temu bárzo dziwuię/ á zwłázczáz/ iż w tobie nie ládá iáką pámięć bacŷę *CzechRozm* 200v; *ModrzBaz* 88; *SkarŻyw* 293 marg, 411 [2 r.]; *StryjKron* A; *LatHar* 662.

pamięć czyja [w tym: *pron poss* (28), *G sb i pron* (5), *ai poss* (16)] (49): *OpecŻyw* 187; *RejPs* 169v, 188v; *RejKup* o8; *LubPs* X4v; *KochSat* B3v; *KwiatKsiąż* Hv, K4v; *Mącz* 379d; *GórnDworz* Bb5; *RejPos* 71, 252; *Obrázy pámięć náŷę ku niebieŷkim rzeczám wzbudzáiá. WujJud* 48 marg, Mm7v; *Nád to ielzce/ j pamięć onychŷe to piŷárzow niemało iym do tákich omyŷek pomogłá. BudNT przedm* b4v; *GrabowSet* G3v, S4; *Zábaw y nápełni rozerwáná/ y do ŷwiátá ŷkłonną pámięć moię/ temi rzeczám/ ktore tobie są przyiemne LatHar* 395, 18, 642, 673; *PowodPr* 6; *SkarKaz* 423a. Cf »pamięć ludzka«.

W połączeniach szeregowych (22): *PatKaz* I 5v; *Wodka Bzowe*^{go} kwiatu ielt dobra tym ktorzi są wnątrŷ na moczach poruŷeni/ iako na rozumie/ na pamięci/ na bacŷnoŷci/ na mowie *FalZioł* II 4a, I 29d; *GlabGad* B3, O8; przytym znac wnim wielki rozum/ niepoŷlednią naukę/ pamięć niepoŷpolitą/ wymowę dziwną *MurzHist* Kv; *BielKom* E8v; *KwiatKsiąż* L2v; *SarnUzn* B6, E4v; *SienLek* 28v; *GrzegŚm* 30; *RejZwierc* 75v, 100; *CzechRozm* 162; bo máiác náukę y pámięć y dowcip/ [...] kazánim ŷwym poŷytek wielki czynił *SkarŻyw* 292, 372; *GrabowSet* E4v; DO tey ŷerdeczney y wnątrŷzney modlitwy/ ktorą rozmyŷlaniem názywamy/ trzy ŷię częŷci álbo ŷiły duŷze náŷzey ŷchodzą: *Pamięć/ rozum/ y wola. LatHar* 662, 18, 204, 676.

W porównaniach (3): Iuŷ ia to iáko w ŷkárŷbie záchowam w pámięci *RejWiz* 22v; co z piŷmá ŷwiętego wŷŷyŷał/ to ná pámięci/ iáko ná wrytytm kámieniu chował *SkarŻyw* 56; bo był człek rozumu ofstrego: pamięć miał iáko księgi *SkarŻyw* 543.

W charakterystycznych połączeniach: *pamięć czysta, doŷtateczna, nie lada jaka, lipka, młoda, niepoŷpolita, rozerwana, [do czego] ŷkłonna, ŷtaroŷcią zasŷła, ŷtateczna, trwała, wielka* (2), *záłumiona; pamięć krzeczpy ŷię, mnoŷy ŷię, nie moŷe poŷć, pomieŷać ŷię musi, rozmyŷla, nie ŷproŷta ku poŷęciu [czego], umacnia ŷię, [komu] zginęła; pamięci (by(wa)ć) [jakiej]* (14), *nie mieć* (2); *pamięci moŷnoŷć* (2),

okwitość, postanowienie, twierdzenie, uspokojenie, zamieszanie (2), znamię (2); do pamięci przypuścić; pamięci oddać się, podpomagać, poruczać, szkodzić, ku pamięci pomagać (2); pamięć [jaką] czynić (2), kazić, martwić, mdlić, mieć (13), napelni(a)ć (2), naprawi(a)ć (9), odmienić, ostrzyć, polecać, poruszać, posilać (4), potwierdzać (twierdzić) (6), przywodzić, przywracać (5), psować, ratować, uweselać, wyrażać, wzbudzać (2), wzmacniać, zabawi(a)ć (4), zmylić, na pamięć się uskarżać; na pamięci poruszony; w pamięci rozmyślać.

Frazy: »ile pamięć będzie mi służyła« (1): Słuchaycie co zá rofkolzf onych wiekow była/ Powiem ile pámięć będzie mi służyła. *Prot* D2v.

»([co a. ile]) pamięć (z)niesie (a. może znosić), może strawić« (4:1): Iedno iuż nie wśzitkiego moia pamięć niefie *KochSat* B3v; Zawždy tedy niechay wiele vcźniowie nauk czytaią/ [...] czoby mogła ich pámięć ftrawić *KwiatKsiąż* K4v; Ale ktho może wśzytki fśtuki/ wizytki haki/ ktoremi chłopi ná białęgłowy idą wyliczyć. thák tego ieft wiele/ [...] iż áni pámięć iednego znielie/ áni ięzyk tey pracey zdoła. *GórnDworz* Bb5; *GostGosp* 1; *GrabowSet* G3v.

»pamięci nie zostanie« (2): *RejWiz* 36; Gdy mu rzeczy y pámięci iáko fćaremu/ nieztało: chćiał ná difputácyey/ z onych kśiąg ná dowody fię zdobywáć *SkarŻyw* 119.

»pamięć ustaje (a. ustanie), wątleje« [szyk zmienny] (2:1): Labat memoria, Wątleye mi pamięć *Mącz* 180b; *GrabowSet* B4v; Stárzy nie mamy fię iuż czego fpodźiwáć. Poczyna w nas vmieráć żołádek/ żyły/ nogi/ boki/ głowá/ pámięć vftáie. *SkarKaz* 422b.

Zwroty: »pamięć odjąć (a. odejmować); pamięć odjęta« (3:1): Venenis erepta memoria, Czary komu pámięć odyęta. *Mącz* 479c; *CzechRozm* 162; Obźárftwo á opilftwo pámięć odeymuie *WerGość* 244; Ták wiele mnie żáłości z fmutkiem ogárnęło/ Ze mi władzą y pámięć z baczeniem odieęło. *GrabowSet* E4v.

»na pamięci schodzić, zeszyły; schodzi mi na pamięci« = *tracić pamięć, memoria deficere* *Mącz* [szyk zmienny] (2:1;1): ZAden/ ná ktorego fą pewne dowody á znáki/ nie może być wolen od męki/ iedno then ktorego Práwo píáne czyni wolnym/ iáko fą [...] Stárzy/ ná pámięci y ná rozumie zefzli/ niewiáfty brzemiennie *GroicPorz* ii; Hinc oblivionem cibi subreperere aiunt, Powiedáyą że ták ná pámięci fchodzi yż co yádl nie pámięta. *Mącz* 352c, 115a [2 r.].

»na pamięć się spuszczać (a. spuścić)« = *polegać na pamięci* [szyk zmienny] (3): *BudNT przedm* b4v; Regelfrá zaráz píáć: opátrznie y rzádnie ie chowáć: ná pámięć fie nie fpułzczáć *GostGosp* 48, 22.

»pamięć stracić; pamięć stracona, zginęła« [szyk zmienny] (2;2:5): á potym oną wodą myiaiy chęfto nacieraiącz tył głowy/ przywracza ftraczoną pamięć á złą naprawia *FalZioł* I 17a; Gdy wwarzyłz macierzą dułzkę w wodzie á trochę oleyku rożanego przyczyniłz/ tym [...] pamięć zginęłą naprawiłz *FalZioł* I [138]d; Theż [euforbijum] czyni vżyteczne kichanie wywodzącz z głowy flegmilte wilkofci/ á zwłáfczča kto pamięć ftraci *FalZioł* III 4a, I 17a, 65c, 109c, 125a, b, III 33c.

»zapić pamięć« (1): zápomniałes torby W piwnicy, kiedyś fobie miódkiem gárdło płokał. [...] Nie fróm cię nikczemniku? trzemá Pełnemiś zápił pámięć? *CiekPotr* 77.

Zwroty w znaczu. 'pamiętać', 'zapominać' itp.: »w pamięć (sobie) brać, wziąć, włożyć, chować; na pamięć (sobie) brać, wziąć, wzięcie« = *zapamięt(yw)ać; affigere a. infigere a. mandare (animo et) memoriae, memoria complecti a. comprehendere a. percipere a. prosequi, in animo inscribere, scribere in*

animum Mącz; meditari Modrz [szyk zmienny] (14:8:3:1;5:3:1): *PatKaz III* 147; *BielŻyw* 30; ktoreżeto rady nawięcey dołtaniemy, czytaiąc á wpamięć łobie bierząc [...] mądre nauki takowych przodków nałznych kthorem wiłżey namienił *BielŻywGlab nlb* 15; *KromRozm III* F5; wyęc łie wiercą [...] około regiftrow/ nye wyedząc yáko máyą co czynić/ częłto mylą/ dla tego iż włfytkyego w pámięć włóżyć nye mogą *GliczKsiąż* I4, I7v, L3; *LubPs Z5 marg, ee4v marg, ee5v marg*; *BielKron* 44, 354v; *KochSat* B4; *Memoriam et imaginem patris tui tibi propone* Weźmi łobie ná pámięć Cnotę y záchowanie oyca twego. *Mącz* 165c, 37a, 126d, 206b, 213a, 215b (12); Co łobie ná pámięć brác mamy s tey náuki łwiętey. *RejPos* 306v, 173, 216, 306v, 315; *ModrzBaz* 12, 13v, [16]; *SkarŻyw* 478; *StryjKron* 707.

»na pamięć da(wa)ć« [w tym: komu (1), czyją (1)] = *kazać zapamiętać* [szyk zmienny] (2): *RejKup* o8; Okázuiąe to/ iákim on Pánem iełt [...]. A teź nam dawáiąc to ná pámięć/ iáko iełt zázwdy płatne v niego pokorne á vniżone łerce człowieká łkrułżonego. *RejPos* 255v.

»[komu] w pamięć kłaść« = *kazać zapamiętać* (1): dodawa mu tákyey rády kthorą mu wpámyęć kłádzie/ áby cnotę miłował *GliczKsiąż* N5.

»pamięcią osiągnąć« = *zapamiętać*; *comprehendere memoria, mandare memoriae Mącz* (3): *Mandare memoriae, Ná pámięć wziąć/ Pámięcią ofięgnąć Náuczyć łie. Mącz* 206b, 215b, 318a.

»do pamięci przypuścić« = *zapamiętać* (1): Abowiem łą iedni co pilnie łłucháią ludzkich rozmow poćciwych [...] / ále áby to łobie áłbo rozważác/ áłbo do łtátieczney pámięći przypuścić mieli/ [...] nicz o tym nie myłłą. *RejZwierc* 91.

»przyść, przychodzić, wniść, przypaść na pamięć; przychodzić, przyście ku pamięci« [w tym: komu (37), u kogo (1)] = *zostać, być przypomnianym, ktoś sobie przypomniał, przypomina; in mentem venire Vulg, Mącz, Modrz; venire in memoriam PolAnt, Modrz; cogitatione complecti, reminisci, subire mentem a. in mentem; reminiscentia; tangere animum memoria Mącz; recordari Vulg*; [szyk zmienny] (30:9:1:1;1:1): Teraz mi ná pamiecz wello *RejKup* y5v; *MurzHist* D3v; Ná pámięć nam przychodzą one Ogorki/ Málony/ Luk/ y Cebula/ y Czołnek *Leop Num* 11/5, *Matth* 5/23; *BibRadz Apoc* 16/19; *BielKron* 39v; *Reminiscentia, Spomnienie/ przístie ku pámięći. Mącz* 215d, 7a, 105d, 215d, 304a, 372c, 439c; Przyłżło mi tu ná pámięć co wam teraz powiem *Prot* C4; *SarnUzn* C2; A on Bábilon wielki przyłzedł ná pámięć v Bogá *RejAp* 138v, 139, Ddv; *GórnDworz* Bb2; *HistLan* B4v; *BudBib Kaw* A2v; *CzechRozm* 3, 14, 53v, 87v, 93v; *ModrzBaz* 53, 88; *KochOdpr* D2v; *Calag* 148b; *SkarŻyw* [197], 498; *CzechEp* *3; *GórnRozm* E4, Lv, L2; *KochWr* 39; nie łzkodá/ gdy ná pámięć przyidzie/ o to y o owo łpytác łie. *GostGosp* 158, 1; *OrzJan* 8; Przeto iełli cię boiaźn BOZA nie odwodzi Od wyłtępku: Niechayżec ná pámięć przychodzi Sąd BOŻY, męká cięłżka/ karánie łromotne *KlonWor* 12, **2v, 68.

»przywieść w pamięci« = *przypomnieć sobie* (1): lekce poważáiąc Monárchi połtronne/ Co przywiedzie [lege: przywiedźcie] w pámięći wam do tego łkłonnie [lege: skłonnej]. Záczył był walkę znáczną z onym męźem wielkim/ Skanderbegiem *CzahTr* F3v.

»przywodzić (a. przywieść) (się), przytoczyć, przywodzący, przywodenie na pamięć; przywodzić (a. przywieść) ku pamięci, w pamięć« [w tym: komu (46)] = *przypominać (przypomnieć), być przypominanym, przypomnieć się; admonere, reducere in memoriam Vulg; commemorare, memorare, subicere, suggerere Mącz; inculcare, in memoriam revocare Modrz* [szyk zmienny] (62:1:1:3;4:1): *RejPs*

140v; Prziwodzi nam święty Paweł napamiecz ze tu niemamy wieczney oyczyfny *SeklKat* R2v, P3v [2 r.]; *RejKup* Eev; Przywodenye ná pamięć pirwzych dobrotliwości páńfkich *LubPs* S4v marg, R5 marg, Xv marg, ee4v marg; *KrowObr* 26v, 47, 216, 226v; *RejWiz* 5; *Leop 2.Mach* 8/19; *BibRadz* Ez 21/23, 24, Os 12 arg; *OrzRozm* F2v; vpominał fwe Rycerftwo/ przywodząc im ku pamięci krzywdy/ fzkody/ y rozlewanie wítawicznie krwi niewinnych ludzi *BielKron* 383v, 197 [2 r.], 223, 253; *KwiatKsiąż* M3v; Vindicare ab oblivione hominum, Rátowác zápamiętánia luckiego/ to yeft/ wznowić zaś á ku pamięcy przywieść. *Mącz* 86a, 86c, 145b, 163a, 215b, c [3 r.]; *SarnUzn* G3v; *RejPos* 24, 35, [36], 71, 118v (9); *RejPosWiecz*² 95v; *RejZwierc* 42v, 85v; *WujJud* 47v; *BudBib* I 369a marg; Tom chciał łátkom wálzym przypominieć. Nieizbych nieumiejętne vczył/ [...] álie żebych vmiejętnym w pamięć przywiodł ono pyfmo ktorym Sálomon pokázuie/ że Pan Bog/ śmierci nie ftworzył *BiałKaz* A4; *CzechRozm* 20, 199v, 216, 221; *ModrzBaz* 47, 140; *SkarŻyw* 74, 557; Terazby czás był/ [...] Przywieść ná pamięć/ iákich ktora ftroná Fortelow przeciw drugiey vżywałá *KochSz* A4v; Nie ták cię łatwie wniešie pychá y gorna myśl/ kiedyc fię ná pamięć przywiedzie Bog wielce ponizony. *LatHar* 259; gdzie [w modlitwach] napozytecznieyfa swiátu/ wcielenia Syná Bożego nowiná/ częfto fię ná pamięć przywodzi *LatHar* 512, +5v, 79, 317, 509 [2 r.], 525, 587, 654; *WujNT* Rom 15/15; *WysKaz* 9; *GosłCast* 49; czyścieś vczyniła/ Y ześ mi tę ná pamięć/ krałę przytoczyła. *PaxLiz* D2.

»na pamięć (sobie) przywodzić (a. przywieść), przytaczać, przywodenie; sobie ku pamięci, w pamięć przywodzić« = *przypominać* (*przypominieć*) *sobie*; *meminisse* *PolAnt*, *Mącz*; *recognoscere* *Mącz*, *Calep*; *ad memoriam reducere* *HistAl*; *recordan*, *redire ad cor* *PolAnt*; *commemorare*, *recolere*, *recomminisci*, *reducere in memoriam*, *memoriam replicare* *Mącz*; *recordationem accipere* *Vulg* [*szyk zmienny*] (57:3:2;2:2): *RejPs* 63v, 112v, 113, 176v, 220; dla tego wálzey boskiey miłoci pokornie profimy/ áby ná pamięć przywiodłzy náfzē fluzbę raczylibyście nam dopomoc *HistAl* E6; *MurzHist* L2; *KromRozm II* i3v; *GliczKsiąż* D8v, F2; Co łobie ná pámyęc s tego Pfálmu przytacząc mamy. *LubPs* T6v marg, L3v, R2 marg, T2v marg, X4 marg, Y2 marg, aa3 marg; Ten słup dla tego muiał być oobliwy/ iz ktorzy mimo ón chodźili/ przywodźili łobie tym w pamięć pomstę Bożą. *BibRadz* I 10d marg, *Deut* 4/39, *Ps* 24/7; *KwiatKsiąż* P3; *Mącz* 60b, 96d, 215a, c, 251a, [305]c, 348c; *SarnUzn* C4v; *GórnDworz* H6v, Z6v; *RejPos* 35, 58 [2 r.], 87v, 147v, 215 (13); *HistLan* Ev; *KuczbKat* 205; *RejZwierc* 81, 184; *CzechRozm* 214; *KarnNap* B4, C4v, D4; niezliczone przykłády opuľczáiac/ káždy łobie ná pamięć przywieść może nie dawnego Papieżá Iuliuřzá ípráwy *NiemObr* 168; *WerGość* 257; *WerKaz* 279; *Calep* 899b; *Phil* P; *OrzJan* 75, 92; *LatHar* 649, 702; *WujNT* 2.Tim 1/5, s. 770; *SarnStat* 863; Y troie dźis ziąwienie Páná náfzego Iezufá Chryřtułá łobie ku pamięci przywodzić. *SkarKaz* 513b; *GosłCast* 30.

»puścić (a. puszczać, a. spuścić, a. wypuścić) z (swej) pamięci« = *zapomnieć* (*zapominać*) [*szyk zmienny*] (10): Bowiem on ípamięci íwey nigdy nas niewypuľci/ á vbłogófláwi nas ták iáko był vbłogófláwił pokolenye Izrael y pokolenie Aaron. *RejPs* 169v; *LubPs* X4v, dd5; In oculis aliquid habere, Závždy ná oczu mieć/ álbo nie ípuścić z pamięcy. *Mącz* 259b; *SkarŻyw* 198; Oycowkie męztwo téz precz puść z pamięci *GórnTroas* 49; Cherubinowie/ z Seráphiny/ święci/ Zařtępy w

niebie: proście: by z pamięci Bog wieczny/ puścił/ moje nieprawości Pierwey/ niż ziemi odda/ nędzne kości. *GrabowSet* S3, Q3, S4, X3.

»na pamięci tkwieć, utknąć« [*w tym: komu* (2), *czyjej* (1)] = *być (za)pamiętanym, ktoś pamięta (zapamiętał)*; *animo manere, memoñae a. in memoria insidere* *Mącz* [szyk zmienny] (2:1): *Quae perpetuo animo meo fixa manebunt, Które mnie zówždy ná pamięci tkwieć będą. Mącz* 126d; *Dum memoriae insidant, Aż ná pamięci wlięda/ vtkną. Mącz* 379a, 379d.

»na, w pamięci trwać« [*w tym: czyjej* (2)] = *być pamiętanym, ktoś pamięta* [szyk zmienny] (2:1): *A gdy nam opowieda wolą Pánfką/ [...] to krociuchno trwa ná pamięci náfzey* *RejPos* 252; *HistLan* A2v; *A pátrz iáko chuc ochotna v káfdego y wdzięczna bywa/ y dłužey czáfem w pamięci trwác może/ niżli lámá vczynność* *RejZwierc* 96v.

»w pamięci trzymać, zatrzymanie« = *pamiętać* [szyk zmienny] (1:1): *KwiatKsiąż* K2; *Náuczycielá fwego pytał częfto/ coby to był Bog: á co mu powiedziano/ to mocnie w pamięci trzymał. SkarŻyw* 200.

»z pamięci wyniść, wychodzić (*a. schodzić*), wypaść (*a. wypadać*), zginąć, wylecieć, [wybić się]« [*w tym: wyniść, wylecieć* (1)] [*w tym: komu* (22), *czyjej* (8)] = *zostać, być zapomnianym, ktoś zapomniał (zapomina)*; *esse in oblivionem, recedere a corde* *PolAnt*; *memoria delabi a. elabi, e memoria excidere* *Mącz*; *oblivioni subiacere, in oblivionem verti* *JanStat* [szyk zmienny] (24:4:10:4:1): *RejPs* 167v, 179, 181v, 188v; *Ano ínac Pawłowe Pjímó Iúž drugym ípamieczy wyfłó* *RejKup* x3v, o6v, í6, T, x5; *MurzHist* Bv; *Ná wyeki s pámyęci ludzkyey thá miłość nye zginye* *LubPs* dd5, E4; *RejWiz* 7, 41, 133; *BibRadz Deut* 31/21, *Judith* 13/24; *E memoria exeidit, Zápamiętałem [= zapomniałem]/ wyfłó wylieciáło mi z pámyęcy. Mącz* 215b, 180c [2 r.], 196a, 256d; *BielSpr* 46; *BudBib Judith* 13/24; *PaprPan* I, N, Ddv; *ModrzBaz* 88, 105; *SkarJedn* 266; *CzechEp* 87; *CzechEpPORz* *2v; *NiemObr* 71; *ActReg* 22; *Phil* K4; *Z Pámieci íchodzą czáfy/ żywotá náfzego* *GrabowSet* Ev; *LatHar* 562; *A žeby té Dekréty Królewkié z czáfem z pámyęci ludzkiéy niewypádły [id ne labentibus saeculis, oblivionis confundatur erroribus* *JanStat* 23]/ zwykli ie ku wiekuiŕtey pámyęci Liŕty y pímmem wárowác. *SarnStat* 908, 909, 998, 1066; *SkarKaz* 383a; [*BibRadz Dan* 2/8 (*Linde*)].

»w, przy, na pamięci (swej) zachow(yw)ać (*a. chować*)« = *(za)pamiętać* [szyk zmienny] (5:4:2): *LubPs* aa4; *Kiedy co potrzebnego w rozmowach fłychamy/ Iż to przy fwey pámyęci dłužo záchowamy. RejWiz* 68, 22v; *á ieflibyfmy wfzyftkich pamietac niemogli/ tedy ty wzdá ktorefmy zanalepfze fobie obrali doftateczniey mamy wpamieci zachowac. KwiatKsiąż* L2v; *Iáko przy pámyęci co ieft potrzebniefzego záchowywác mamy. RejZwierc* A5, 15v, 16; *RejPosWstaw* [41²]; *SkarŻyw* 56; *GrabowSet* M2v; *Gdy cię miły towarzysz odbieżał nie z chęci/ Iefzcze go widzę chowafz mocno ná pámyęci. ZbylPrzyg* B3.

»przy, w pamięci zosta(wa)ć« [*w tym: komu* (1)] = *być zapamiętywanym, ktoś zapamiętał* [szyk zmienny] (1:1): *Gdy fie iuž wfzitkie fmyfły wfpokoiá tedy podobienftwa rzeczy, przedtim fmyflamy obaczonych, iáko widzianych, fłychanych, maczanych etc. zoŕthawaiá w pamięci* *GlabGad* L3v; *máło po tym byŕ nawięcey przecedł y przeŕluchał iefliżec to przy pámyęci nie zoŕtanie* *RejZwierc* 15v.

»w pamięci zostawić« = *zapamiętać* (1): *ktorem [pisanie] ia wedłóg wskazania wm MMPana essentiá wpamieci zostawiwszy odesłał* *ActReg* 127.

Wyrażenia: »długa pamięć« (1): Prawdác ieft iż ná on čás moglá być v káždego dłuźfza pámięć/ bo fie thák w on čás głowá ludziom nie mieľzálá iáko dziś. *RejZwierc* 100.

»dobra, trwała, niezła pamięć« [w tym: *dobra, trwała* (1)] [szyk 10:3] (11:2:1): *FalZioł* I 77b, V 104v; był żyw LXII. lecie, pamięci będąc dobrej zmarł. *BielŻyw* 90; Oczy iafkrowate [...] / Acźkolwie rozum dobry y obrotny znamionu(ia) y też pamięć nie zła, wźakoź thaci bywaią obmowni, á chcźaci wiele nowin wiedzieć. *GlabGad* N7, N6, P3; Tenax memoria. Trwała pámięć. *Mącz* 446c; Valet memoria, Ma dobrą pámięć. *Mącz* 473d, 495d; *SienLek* 35; *BielSpr* 6v. Cf Wyrażenia przyimkowe.

»gotowa pamięć« [szyk zmienny] (1): Exprompta memoria. Gotowa pámięć. *Mącz* [325]c; [TerentMatKęł C2].

»krotka, niedługa pamięć« [szyk 2:1] (2:1): Oczy czarnawe á mierney wielgości, zna śpokoynego, [...] dobrego rozumu, ale pamięci nie dłuġiey *GlabGad* N6v; Memoriola vacillare, Słábą á krótką pámięć mieć. *Mącz* 471d; *RejZwierc* 241.

»pamięć ludzka, człowiecza« (15:1): śprawiedliwość iego nigdy śpámięci ludzkiey niezginie *RejPs* 167v; *LubPs* dd5; *HistLan* A2v; *BielSpr* 46; *SkarJedn* 266; *CzechEp* 87; *SarnStat* 908. Cf W przen: »w pamięć wbi(ja)ć się«, »z pamięci wybijać«, »w pamięci ludzkiej żyć«.

»pamięć skażona, zapsowana« (1:1): [opium] pamięć śkażoną [...] martwi *FalZioł* I 95a, I 29c.

»zła, niedobra, słaba, nietrwała, podła pamięć« [szyk 14:4] (12:2:2:1:1): Teź kto ma złą pamięć albo prawie śtraczoną tak vcźiń *FalZioł* I 17a, I 22a, 17a, 77a, b, 125b, V 58; *GlabGad* M5v, M6, N7, O8, P7v; Ieft [struś] zły pamięci gdy iáycá zniefie śámicá/ zágrzebie ie w piaśek ciepy/ zápomni ich tám iż fie śámy wylągá *BielKron* 271; Memoria falli, Nie dobrej pámięci być. *Mącz* 215b, 471d; Iź ná wielu [...] Synodziech/ wiele tych bywáło/ ktorzy fie więć ná fie śámych/ y ná podłą pámięć śwá [...] vfkárzáli/ [...] przeto ia/ vśluguiąc w tym ich/ y moiey też śłábey pámięci/ [...] śpisałem rozmowy te *CzechRozm* A4v; Ślińkie śá myśli ludzkie: pámięć nietrwála [memoria vacillans] [...]. Przeto wśzytkie myśli y pośtanowienia niebęđali piśmu/ iáko iákiemu śtroźowi/ porucźone/ śáćno zginá *ModrzBaz* 88.

Szeregi: »pamięć a (i) baczenie (a. obaczenie); pamięć z baczeniem« [szyk 2:1] (2:1): *RejPos* 71; bo fie drugi zápomni zwłáśzcźá niebywálec/ śtáđze nie wie co ma czynić w onym zámieľzaniu/ ále ktory ma dobrą pámięć á baczenie/ śáćno przyyđzie do śwoich poznawśy śwoię chorągiew. *BielSpr* 6v; *GrabowSet* E4v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»dowcip ani pamięć« (1): Ztáđze to mamy/ że ták wiele praw y vśtaw náćczyniono/ iż żadnego dowcip ani pámięć [industria aut memoria] nie śprośta ku poięciu wśzytkich. *ModrzBaz* 97. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»mozg i pamięć« (1): [kubey] mozg y pamięć poľilaią *FalZioł* III 16d.

»rozsádek i pamięć« (1): po tym poznać rozśádek dobry y pamięć/ czym fie raz obrázi/ áby fie tego drugi raz vśtrzegł. *GostGosp* 18.

»pamięć, (i, a) rozum« [szyk 6:5] (11): *BielŻyw* 30; *GlabGad* G8, M6; *RejJóz* P8v; *GroicPorz* 17; *RejWiz* 17; *RejZwierc* 15v, 100; *GostGosp* 8; *LatHar* 665; A Oćiec iuź na zmyśłách śzwáńkował y w mowie. Co kto rzekł: záwśze mowił/ Ták ieft, on zchorzáły: Iáko gdy kto ma pámięć y rozum nie cáły. *KlonWor* 70. [Ponadto w połączeniach szeregowych 19 r.]

»pamięć i umysł« (1): *RejZwierc* 23v *cf W przen.*

Wyrażenia przyimkowe: »za dobrej pamięci« = *mając jeszcze dobrą pamięć* (1): Chcę za dobrej pamięci rozrządzić łwe rzeczy. *HistLan* E.

»przy dobrej pamięci« (1): yfz then slachetny pán Marczyn pyechowfky fzeła Bęndancz przidobym [!] sdrowyá y przidobri pamyęczy. [...] darował swoyę wfytykę czefzcz ymyęnyá: [...] fzynowy swemu Maczeyewy *ZapKościar* 1586/69.

W przen (41) : mózg łtroż pamięci *BielŻyw* 137; donoś wfytyko do onego wfzech fmyfłow woytá á do woytowej/ to ieft do rozumu á do pámięci *RejZwierc* 15v; Tákże też bączny człowiek cokolwiek widzi/ fłyfzy/ álbo przeczyta/ tho też zebrałfzy co s potrzebnieyfzych ziołek ma znieść do onego vliku/ to ieft do rozumu/ á nadobnie pámięciá ono zálepić y zápieczętowác/ iżby to tám długo trwác mogło. *RejZwierc* 16; Drugi zálię będzie thák niedbály że záłpi á zapije wfytyki czáfy fwoie/ á nie tylko pamięć ále y rozumu czáfem wytopi s łiebie. *RejZwierc* 100; Owa kto chce bydź dobrym gofpodarzem/ trzebá mu [...] rozum mieć domá/ y pámięć *GostGosp* 8; Ich [występków i złości] zbytnia liczbá/ pámięć pogwáćilá *GrabowSet* A4.

Zwroty w znac. 'pamiętać', 'zapominać' itp.: »haftowác na pamięci« = *zapamiętywác* (1): ále łie przypátruy ludziom y ich kftáptom á obyczáiom/ [...] á háwtuy łe łobie mocno iáko wzory ná pámięci y ná vmyfłe fwoim *RejZwierc* 23v.

»do pamięci przykować« = *zapamiętać* (1): przethóć podawan ty APOPHTEGMATA/ [...] iż wfdy łobie przecedłfzy/ y s tego y z owego wirfzyká możefz łobie co vpodobác á do pámięci przykować. *RejZwierc* 209.

»w pamięć (sobie) wbić, wlepić, wpoić, wpojony« = *zapamiętać, zapamiętany* (2:2:1:1): Toć fłowá Lutrowe [...]. A dobrze byś ye dobrze wpámyęć wlepił *KromRozm I* Kv; *GliczKsiąż* K2v; wielka okwitość rzeczy wfpołek wpámyęć wpoiona/ y łatwię natychmiáft wypada/ y ná potym mgleifzá możność pamięci czyni. *KwiatKsiąż* K4v; *RejZwierc* 90v; wfzákże ołobliwie te mieyfćá pífmá ś. w pámięć łobie wbić potrzebá *WujNT przedm* 2; *KlonWor* 4.

»w pamięć wbi(ja)ć się, wlepić się, wpajác, wlany« [*w tym: komu* (7), „człowieczá” (1)] = *sprawi(a)ć, aby ktoś zapamiętał, zostać zapamiętanym; imprimi animo* *Mącz* [szyk zmienny] (6:1:1:1): Bowiem natrwálfze y náftálfze bywaiá one rzeczy ktore w młodym wieku [...] w pamięć człowieczá bywaiá wlane *BielŻywGlab nlb* 13; *Mącz* 321b; tym łie nam bárziefy máiá wlepić w pámięć fłowá ktore ná on czás Bog mówił *SarnUzn* C8, D4; A ták to fwoie w wiernych miefzkánie Pan Kryftus/ [...] raz po raz powtarza/ á w pámięć im [apostołom] wpaia *RejPosWiecz*² 93; bo co z młodu widzi/ fłyfzy/ tho mu łie fnádnie wbije w onę młodá pámięć iego *RejZwierc* 7, 7, 7v; Krotkie modlitwy/ ktore infzy chorym wbijáć w pámięć mogá *LatHar* 652.

»wstápić na pamięć [przed kim]« = *ktoś łobie przypomniał* (1): Modlitwy y iáłmużny twoie wfłápiły ná pámięć przed Bogiem [*ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*] (*marg*) To ieft, wfpomniáł Pan Bog ná modlitwy y iáłmużny twoie. Hebráifm. (-). *WujNT Act* 10/4.

»z pamięci (ludzkiej) wybijać (się), wygládzić, wyjmowác, wynieść, wytrzaskać, wytrzeć, zagubiony, zgłádzony, wykorzenion, wymazany« [*w tym: zagubiony, zgłádzony* (1)] = (s)powodowác (*całkowite*) zapomnienie, *ktoś (całkiem) zapomniáł, być zapomnianym; abolitus* *Mącz* [szyk zmienny]

(2:1:1:1:1:1:1:1:1:1): Sprawnie by miała być pamięci wymazana każda ich sprawa RejPs 163v; Obruit eum oblivione vetustas, Dawność czasu wyniosła go z ludzkiej pamięci. Mącz 362a, 261d; Także gdy lud żydowski miał wybawić z niewoli Egipskiej/ tedy y tam oobliwy znak zostawić raczył/ aby sie nie wybijało ludzynom s pamięci ono dobrodzieiŃstwo iego RejPos 32; ale iego nadobne wspomnianie a roztropne rozważanie/ choćby też było y s pogrozkami iakimi/ tedy pożyteczniejszye iesth niżli owego co wytrząska wŃzytko iako grom y s pamięci y z obyczajow ludzkich. RejZwierc 77v; Lecż onę rozność że za proŃtego Ńtanu człowiekã dãc dzieŃŃ grzywien/ a za Ńlãchcicã Ńto grzywien albo gãrdło/ okrucieñŃstwo iakies wymyŃŃlo nie mãdny Zakonodawcã. a przetoż z porzãdny RzeczypoŃpolitey ma byc wyrzuconã/ y z pamięci ludzkiej wykorzenionã [diversitas ... ex omni memoria hominum exterminanda [est]]. ModrzBaz 73; Bo łãcnieyby tym Haeretykom Słõnca pãlcm doŃŃãc/ [...] a niŃzli tę prawdę [...] z pamięci ludzkiej wyglãdzic. SkarJedn 84; Wytãrles z ludzkiej pamięci Ich imionã chłubliwẽ. KochPs 12; CzechEp 285; [Ńwiat] z pamięci nam Ńmierc wymuie ArtKanc S16v.

»wyglãdzic, zagnãc z pamięci« = *całkiem zapomniec* (1:1): WŃpomni nã Ńwoie miłõsierdzie wieczne/ A mãy młodoŃci poŃtępkã wŃzetecznẽ Wyglãdz z pamięci KochPs 34; Cõżkolwiek pãdnie nã nas z lichẽgo kłopotã/ Z czãsem znikomym zãgnãc to z pamięci Ńwoiej GosłCast 42.

»z pamięci [czyjej] wypłynãc (a.wypływãc)« = *zostãc byc zapomnianym* [szyk zmienny] (2): rowniem tãk wypłynãł Z ich pamięci/ iãkobych iuz nã wieki zginãł. KochPs 42; LatHar 639.

»sobie w pamięc zaszbrowãc« = *zapamiãtãc* (1): ale ono czo vyrzylz poczciwego a piẽknemi cnotãmi zãfãrbowanego/ to Ńobie [...] mocno w pamięc zãszbrowãc maŃz RejZwierc 19.

»w pamięci ludzkiej życ« = *byc pamiãtanym* (2): GõrnDworz V4v; tã ktorã z ChryŃtuŃem żyie w niebie y w ludzkiej pamięci życ bẽdzie SkarŻyw 198.

Przen (1) : Ty [tj. księgi] tedy [...] miãłto wtorey pamięcy iŃeby były miany y dobrze zachowany kaŃdemu rãdżę. KwiatKsiãż Hv.

a. *Tłumaczenie imienia greckiej bogini Mnemosyne* (3) : Iednã z dziewiãci/ Kãlliopã zowã: Ktorã cnã [lege: cna] Pãmiãc Ńwemu/ Iowifzowi Włãdogromnemu/ Ńpłõdziãã Krolowi. GrochKal 3.

Wyrazenie peryfr.: »Pãmiãci corki« = *Muzy* [szyk 1:1] (2): A to wẽzãł iest mocny/ y nãd inŃszẽ trwãły/ Ktorý piẽknẽy pãmiãci cõrki zawiãzãły. KochFr 87; KochProp 5.

2. *Pamiãtanie, zapamiãtywanie; memoria* Mącz, PolAnt, Modrz, Calag, JanPrzyw, JanStat; *commemoratio* Vulg (306) : Ale y oni ktorzy go [ChryŃtusa] Ńluchãli/ mogli Ńye nã pãmyeci omylic: Bo nye rychłõ po zmartwych wŃtãnyu PãñŃkim piãli. KromRozm II c3v; aby znãczno byłõ co Duch Ńwiãty przez ApoŃtoły piãł/ a co ludzie dla rãtunku pãmiãci przypifowali. BudNT przedm d3; Pãmiãtamy [...] ziãkiem naboŃeñŃstwem oycowie nãŃzy [...] powiãdãniã żywotow Ńwiãtych Ńluchãli/ ziãkã ie pãmiãciã y chuciã dziãteczkom y czelãdce Ńwey przeklãdali SkarŻyw A2; KochAp 9; SarnStat 551.

pamiãc czego (31): RejPs 113; A yãkõż ktemu poznãnyu przychõdzi? [...] przez znãki/ ktore Ńam Ńwym dowcipem/ albo z nãuki mãdrych ludzi a godnych wyãry poymuye. A ty Ńã myŃlenye/ mowã/ [...] pãmyec przelŃtych rzeczy/ wyãdomõc przyŃlzytych KromRozm III B7; a to co człowiek dobrego miãł/ albo widziãł nã Ńwiecie/ wŃzytko zginie/ chybã pãmiãc tylko zostãnie/ a iãkoby obraz

onego lubego wieku/ gdy człowiek był młody *GórnDworz* H5v, H6; *SarnStat* 11. Cf »pamięć jest«, »pamięć mieć«, »pamięć (s)tracić«, »na pamięci zostawać«, *Wyrażenia przyimkowe*, *W przen*: »pamięć wyglądząć«.

pamięć czyja [*w tym*: *ai poss* (30), *pron poss* (10), *G sb i pron* (8)] (48): wyerni boze proflący a abi [...] fya śmylowal nad wflitkymy tymy ktore ya wflwey pamyacy mam. *BierRaj* 19; *Diar* 36; *LubPs* Zv; *RejPs* 167; *GrzegŚm* 61; A mądrzy walecznicy zawnždy śiwe á poważne ludzi/ ktorzy y widáli/ y flycháli/ y czynili/ tedy ná lektykach álbo ná kolebkach każą zá woylki wozić/ á ich rády á pámięci vżywáią. *RejZwierc* 145; *BielRozm* 34; *ArtKanc* S11; *GórnTroas* 69; *GrabowSet* T4v; *PowodPr* 6. Cf »pamięć ludzka«. *Wyrażenia przyimkowe*.

W połączeniu z przymiotnikiem [= *o jakich rzeczach*] (3): a wżakofz też ku zachowaniu ftarofwieckiey pámięci Xięgi piśm fą barzo potrzebne *KwiatKsiąż* G4v; *Stracił wczoráyfze pámięci/ Bo fie mu chmiel we łbie kręci* *BielKom* E8; *SkarŻyw* 293.

W połączeniach szeregowych (2): *KromRozm III* B7; ftháry [...] dáleko fie zawnždy więcey może przygodzić z rádá á s pámięciá á z bywálościá fwoiá/ niźli wiele młodych co nie nie vmieią *RejZwierc* 163v.

Frazy: »pamięć jest« [*w tym*: *czego* (2), [na co], *o czym* (2), (*tego*) *że, iż* (3); *u kogo* (1), *w kim* (2)] = *pamięta się, ludzie pamiętają, ktoś pamięta* [szyk zmienny] (7): *LibLeg* 11/158; *BiałKat* 348v; *WujJudConf* 31v, 32; tę kilká kart piśm Ianá Kochánowfkiego do rąk W.M. pošyłam: [...] áby v W.M. bylá pámięć onęgo towarzyftwá Wuiá W.M. z pánem Kochánowfkim *KochCzJan* A3; pámięć iest/ że y zá niebofczyká Królá Zygmuntá [...] tákże też wefpólek té vrzędy z Dignitárftwy bywály *SarnStat* 335 [*idem*] 78; [Lecz potem gdy do ciemnice w fadzón był/ málé iuz dbánié człowieká pošpolitégo było o nim/ y máła pámięć bylá ná naukę iego. *BiałPos* 40 (*Linde*)].

»[o czym] pámięci nie masz« = *nikt nie pamięta* (1): Przytym mieście iesth grob/ zową s. Aureliey/ nád brzegiem rzeki/ ále więtfze podobieńftwo że tho iesth grob pogáńfki/ zacnego iákiego Rzymiánińá z domu Aurelianow/ według nápiřu pogáńfkiego/ kiedyřz o tym piśmá áni pámięci nie mařz. *BielKron* 286.

Zwroty: »(by(wa)ć) w, na, [przy] (dobrej) pámięci« [*w tym*: *komu* (10), *u kogo* (6), *czyjej* (6)] = *być pamiętanym, ktoś pamięta; esse in memoria Vulg; memorari PolAnt* [szyk zmienny] (26:7): *March¹Wiet* Av; *GlabGad* L5; *LibLeg* 11/185v; IEft mi to dzifz napamięczy Iako wżkolach vczono dzieci. *SeklKat* A3v; *Diar* 36; *DiarDop* 117; *LubPs* Zv, bb, bbv; *Leop Is* 65/17; *BibRadz Is* 65/17; *LeovPrzep* Fv; *GórnDworz* Dd7; *BiałKat* 153v, 366; Wołanie tho ziąwione Ianowi nic inego nie iesth/ iedno iż kreć niewinnie wylana zawnfze iesth świeża ná pámięci Bołkiey *GrzegŚm* 61; *MycPrz* II A2v; Bo ia widząc go ná wřzem być ták vczćiwego/ Chęc by w pámięci wieczney były řprawy iego. *PapřPan* S2, A2, G4, L2v, L4v, Y2v, Ddv, Ee; *SkarJedn* A5; *KochEpit* A3; *ActReg* 135; *GórnTroas* 69; *GrabowSet* M4v, Q2v; *KołakSzczęřl* B3v; Mikołay Sienicki, iáko długo w Rzeczypořpolitéy kwitnął, wymówcá zacny: to iest w pámięci ludzkiey. *SarnStat* 454; [My v.m. tho oznayamy [!] [...] ze tha rzecz nam, wyadoma nyeieft h any przypamyęczy by kyedy przed vrząd nařh then tho Sthaniřlaw pana Sthorcha przepozwal *ZapWpolActCon* 1543 9/254v].

»pamięć [w tym: czego (5), o czym (1)] mieć« = *pamiętać* [szyk zmienny] (6): Lethargus, Spiąca chorobá/ niemoc gdy yeden vřtávicznie á vřtávicznie řpi nie máyac żadney pámięcy o przeřłých rzeczách. *Mącz* 189c; *HistLan* B3v; *SkarJedn* 108; *ActReg* 135; iż należy ná opátrného Pána przeřłých rzeczy pámięć máiac [*ex praeteritis habere memoriam JanStat* 33]/ pilno przegłádac przyřłé *SarnStat* 369 [*idem*] 382.

»pamięć [na co] mieć« = *mieć wzgląd* (1): ROxulanirus pámięć ná doczeńne rzeczy/ Miał/ á ci řlawę dobrá máią w pilney pieczy *PaprPan* L2v.

»na, w (dobrej a. lepszej) pámięci mie(wa)ć« = *pamiętać, in mente habere Vulg, PolAnt; custodire a. tenere memoria, habere in memoria, percipere animo Mącz; bonam memoriam habere Vulg* [szyk zmienny] (40:27): *BierRaj* 17, 19; *OpecŻyw* 173v; *BielŻywGlab nlb* 14; *RejPs* 75v, 86, 155v, 176; *LibLeg* 11/82v; *SeklWyzn* 3v; *RejKup* i4v, i7; *MurzOrt* Bv; [apostołowie] Myeli dobrze ná pámyęci [...] páná Yezu Kryřtá przykazánye/ iż im nye piřác/ ále vczyć á kázác rořkazał. *KromRozm II* h2; *Diar* 22; *GliczKsiąř* Q2v; *LubPs* aa, bb; Toć nawięřze do gniewu ty przyczynny byřly/ Ktorych ia iuř tám dawno nie mam ná pámięci *RejWiz* 184v, 47, 49, 80v; *Leop Tob* 4/6, *Ps* 76/6; *BibRadz 2.Mach* 15/8, II 37a marg; *BielKron* 133; ábowiem niemożemy powiedzieć yżebyřmy to vmieli czego wpámięci niemamy *KwiatKsiąř* K2; *Mącz* 75d, 348b, 446a; *SienLek* 114; *GórnDworz* 16; *HistRzym* 54, 106v; *RejPos* 315; *BielSat* G4v; *Grzegřm* 64; *HistLan* F5; *KuczKat* 270; *RejPosWstaw* 44 [3 r.], [143³]; Wřřákóř mięy to ná dobręy pámięci/ kiedy bęďriefz Staw álbó cokolwiek infřęgo ważył: czyń ná podobnych mieyřcách znáki *Strum* Cv, G2, H4v, L3v; *KochOdpr* B3; *Oczko* 33v; *SkarŻyw* 544; *KochTr* 24; *KochFr* 87; *ReszHoz* 134; *WerKaz* 290; *BielSen* 18; *ArtKanc* F19, K11, T4v; *BielRozm* 34; *GrabowSet* T4v, V2v; *KolakSzcześl* A4; *WujNT 1.Thess* 3/6; *WysKaz* 3; *SkarKaz* 421b; *GosłCast* 39.

»od pámięci ludzkiej odpadać; być z pámięci ludzkiej odnieszion« = *być zapomnianym (zapomnianym) przez ludzi, a memoria relabi JanStat (1;1):* wřzytko z odmiennořciá cřářów řnádnie s pámięci ludzkiej może być odniesziono. *RejZwierc* A2; *SarnStat* 249.

»pámięci, do pámięci, w pámięć poda(wa)ć (a. odda(wa)ć) (się)« [w tym: czyřej (2), do kogo (1)] = *sprawić, że zostanie zapamiętany, zostać zapamiętanym* [szyk zmienny] (3:2:1): Ktorych [dni wesolých] w ten cřás puřnocne kráie záżywařly/ Y w nieřmiertelná pámięć do ludzi podařly. *KolakCath* Cv; *KolakCathOkuń* A2; Iř řpráwy řwiátá tego zápamiętařlyby řie přędko/ by ich piřmem y przypięřaniem řwiádków wiecznéy pámięci nie oddawano [*memoriae commendaret aeviternae JanStat* 795]. *SarnStat* 1052; *PowodPr* 6; *VotSzl* C; Napřzod Argonauticam nauigationem podař do pámięci ludzkiej on řtárowieczny Orpheus *KlonFlis* A3.

»ku lepszej, pilnej, ustawnej pámięci przywodzić (a. przywieřć)« = *przypominać (przypomnieć)* [szyk zmienny] (1:1:1): *LubPs* ff2v marg; Powiedźze mi o cřymći iefcřze řie myřl kręci/ Abychći wřdy co przywióřl ku lepřzey pámięci. *RejWiz* 35v; A toć to iefř to niewymowne dobrodzieyřstwo Syná Bożego/ ktore piřmo wřzytko známienicie wyřławia/ á ku vřtáwney pámięci przywodzi *RejPosWstaw* [21³]v.

»pámięć (s)tracić« [w tym: czego (1), na co (1), o czym (1), jaká [= o jakich rzeczach] (1)] = *zapomnieć; commemorationem amittere Vulg* [szyk zmienny] (4): *BielKom* E8; *Leop Sap* 19/4; Wielki

to cud był w nim záprawdę/ i fíz ná świeckie w fzytki rzeczy z ktorými zro fł od dziećin fłtwá pámięć ztrácił: á w tych duchownych [...] ták mocná mieć mógł. *SkarŻyw* 293, 293.

»na pámięci [czego] zostawać« = *coś jest pamiętane* (1): Hoc recidit in memoriam pueritiae tuae. Aż ná pámięci dziećinnych lat zo fłtawá. *Mqcz* 29c.

Wyrażenia: »dobra pámięć« [w tym: mieć ná, w dobrej pámięci (11), być w dobrej pámięci (3)] = *dobre pamiętanie; recens memoria* *Mqcz* (16): abi Iordan thi w fzi fłtky rzeczy kthore za wiznanyem Syenkowem dobrei pamyczy [tj. *Sienka, który dobrze pamięta*] przy panv Ikrziczkyem bili zo fłthali panv Voyewodzye wroczył abo zaplaczył. *LibLeg* 11/138v; *Diar* 22; *DiarDop* 117; *LubPs* bb; Ale żeby to fkończenie fwiátá káżdemu ná lepfzey pámięci było: krotkiemi ie rymámi pol fkiemi wypifuię. *LeovPrzep* Fv; *Mqcz* 348b; *SienLek* 114; *RejPosWstaw* 44 [2 r.]; *Strum* Cv, G2, H4v, L3v; *SkarJedn* A5; *ReszHoz* 134. Cf »ku lepszej pámięci przywodzić«.

»dobra pámięć« [zawsze: mieć ná, w dobrej pámięci, być w dobrej pámięci] = *dobre, miłe wspomnienia; memoria bona* *Vulg* (3): bo oná łáfká á luto fć páná yego mi fłó fcy twego/ wdobrey mi pámyęcy ye fł/ bo gdym yechał do pol fki/ á będąc blifko Kráková/ támem z rzeczámí fwoimi w wielkiem b fłocie záwiáznał/ iego mi fłó fć pan twoy [...] wolał foby zmię fłkác á mnie zb fłotá wyrwác. *March¹Wiet* Av; *BielKron* 133; *WujNT* 1.Thess 3/6.

»krotka pámięć« (1): tak by f nadz być miało Kto z kim bywa w przygodzie by fie pámiętało Ale to krotka pámięć kogo fzczeńcie vnielie Iuz patrzá fobie rownych oni pirw fzy w le fie *Rej fłó z* K5.

»pámięć ludzka« = *memoria Modrz, JanStat; memoria humana JanPrzyw* [szyk 21:5] (26): *LibLeg* 6/156v, 11/158, 185v; W f pomnifz ná iego fpráwy/ ktore fie toczyły/ Iáko w luckiey pámięci/ záwzdy fławne były. *RejZwierz* 51; iz gdyby thego nie było od pierw fzych ludzi fpi fano/ [...] ludzkie duchy álbo vczynki cnotliwe po fpo luby z fwiátá z cíáły zchodziły bez pámięci ludzkiey. *BielKron* 334; *KwiatKsią z* G4v; *Mqcz* 115a; iz oná [sława] nie trwa dáley/ iedno do iednego/ ábo do dwu człowięczych żywotow/ iz pámięć ludzka má fł dálzy kres wynie fć może *GórnDworz* G5; *WujJudConf* 31v; *ModrzBaz* [16]v; *SkarŻyw* A2; *NiemObr* 73; *KołakCathOkuń* A2; *SarnStat* 11, 454, 1036, 1056, 1185; *KlonFlis* A3. Cf »od pámięci ludzkiej odpadać«. Wyrażenia przyimkowe, Wenzen: »wcisnąć się w ludzká pámięć«.

»nie fmiertelna pámięć« (2): *KołakCath* Cv; pod chorągwiá y tytułem fławnego imienia W.M. [...] do wieczney á nie fmiertelney pámięci z druku one [księgi] ná fwiát pu fzczám *KołakSzczeń fł* A2v.

»na pámięci [czyjej] postawion« = *być pamiętanym przez kogoś* (1): Bo f nadz iuz ná wieczney pámięci bo fkiey bywa fpráwiedliwy po fta wion *RejPs* 167.

»fwieża pámięć« [szyk 8:1] (9): *LibLeg* 11/158; *Diar* 36; *GórnDworz* Dd7; *HistLan* B3v; *PaprPan* L4v; Przed tymi nie mógł nic zmy fłác. Zwłá fczá w tym co fami znáią y fwieżá pámięciá y fwoią przytomno fciá/ iz ták było/ fwiadczá. *SkarJedn* 108, 108; *ActReg* 135 [2 r.].

»wieczna (a. wiekuista) pámięć« = *aeterna a. sempiterna memoria JanPrzyw; memoria aeviterna JanStat* [szyk 60:9] (69): *OpecŻyw* 173v; *RejPs* 167; *LubPs* aa; *BiałKat* 348v; *PaprPan* A2, G4, S2, Y2v, Ee, Ddv; *KołakCathOkuń* A2; *KołakSzczeń fł* A2v, B3v; zwykli fá ludzie pi fmem to opátrowác/ czego wieczná pámięć mieć chcá. *SarnStat* 11, 941, 1052, 1067; *VotSzl* C. Cf Wyrażenia przyimkowe.

»pamięć wierna« (1): [Bóg] W łwey pámięci wierney/ łowá swoie máiać/ Włzytko íścić będzie GrabowSet T4v.

»zachowanie pamięci; pamięcią zachowany« = *pamiętanie, pamiętany* (1;1): *KwiatKsiąż* G4v; Służna rzecz iest: áby łpráwy ludzkie/ które zá lany giná/ [...] były wyrażoné píłmem pod świádectwem/ w których łtróży żadnémi czáły nie łtárzeią łie/ ále záwždy wieczną pámięcią nieodmienné bywáią záchowáné [*iugis perhennatione memoriae incommutabiles servantur JanStat* 842]. *SarnStat* 1067.

Szeregi: »z pamięcią baczenie« (1): Abowiem łtąd nawięłtze/ przypada ćwiczenie/ Kto ma ná przefłzłe rzeczy/ s pámięcią baczenie. *RejZwierz* A4.

»pismo ani pamięć« (1): *BielKron* 286 cf »pamięci nie masz«.

»pojęcie i pamięć« (1): do nauki łpofobny/ y prętki ku poięciú/ y pámięci łię łtáwił/ y rowienniki łwoie przechodził. *SkarŻyw* 458.

»świádectwo i pamięć« (1): iż niektóre Księgi łtárego Tełtámentu od łtárych Doktorow łá názwáne Apokryfá/ to iest niepewne á łkryte/ o ktorých w Kośćiele Bózym pewnego świádectwá y pámięci ludzkiej niebyłó. *WujJudConf* 31v.

»uwáżenie i pamięć« (1): Która to propoficia/ áby łię vwáżeniu y pámięci wálzey od dáć lepiej mogłá: zamknę iá w te trzy główne części. *PowodPr* 6.

»pamięć ani wiadomość« (1): ále niemáłz ich [*niektórych ksiąg*] in Canone/ to iest/ że pámięci o nich żadney áni wiadomości pewney w Kośćiele Bózym miedzy wiernymi nie byłó. *WujJudConf* 31v.

»pamięć i wyrozumienie« [*szyk 1:1*] (2): Bo y tu poiáć cáłéy rzeczy trudno, y ku pámięci, y ku wyrozumieniu ielcze trudniéy iest. *SarnStat* *6, *4.

Wyrażenia przyimkowe: »dla pamięci« = *ad memoriam JanStat* (28): Píłárze terminuiá nie tylko dla pámięci, ále y dla znáku: áby *Prothonotarius* Káncelláriiéy wiedziáł iáko ma [...] formowác Act. *SarnStat* 1261.

~ *dla pamięci czego* (1): dla kthorey pámięci zwycięłtwá/ Augułtus záłóżył miáłtho nad morzem/ kthore przezwáł Nikopolim/ to iest miafto zwycięłtwá. *BielKron* 273v.

dla pamięci czyjej (4): *BielSpr* 28v; [*ustawiamy*] że nadáléy do trzeciégo dniá Prokuratorowie Controuerłię oddáwác powinni łá/ á to dla pámięci wrzędników *SarnStat* 812, 249. Cf »dla ludzkiej pamięci«.

Zwrot: »dla pamięci (za)pisać (a. wpisać, a. spisowác), zostawić na pismiech, napisany (a. wypisany)« [*szyk zmienny*] (5;1:2): michmi opowyedanye yego [...] dlyá pamyczy wkxygy [!] zamkv krzemyenyeczkyego zapyłfacz kazaly *LibLeg* 11/157; A nam záłię to włzytko oni ludzie łwięci/ zołtáwili ná píłmiech/ dla łepłzey pámięci. *RejWiz* 155; *UstPraw kt*, I; *BielSpr* 28v; *Strum* A2v; *SkarJedn* 93; *Adversaria* — Kłzięga wktorám dla pamieczy czofłzie tráfy bez porzátka píłzemy. *Calep* 29a.

Wyrażenia: »dla dłuźszej pamięci« (1): *RejZwierz* A2 cf »dla ludzkiej pamięci«.

»dla lepszej, snadniejszej pamięci« [*szyk 8:1*] (7:2): *RejWiz* 155; *Summá* s tey włzytkiej Ewányeliéy/ ná náuki krotko/ dla łepłzey pámięci/ zebrána. *RejPos* 4, 11, 24v, 27v, 34; *RejPosWstaw*

22; OEKONOMIA SZLACHECKIEGO STANU, We 12. tytułach *methodicè* się zamyka: a to dla pamięci śnádnieyżey, y obiańnienia lepźszego *SarnStat* 644, 494.

»dla ludzkiej pamięci« (1): czo nie bywa dla ludzkiej dłuźszey pamięci piłmem podpárto/ wżytko z odmiennością czáfów śnádnie s pamięci ludzkiej może być odniefiono. *RejZwierc* A2.

»naznaczenie dla pamięci« (1): Hypomnema – Naznaczenie dla pamięczy, wikład. *Calep* 495a.

»dla pamięci potomnej« (1): Aby śpraw za czáfu náfżego przypádłych śtárość nie zátłumiła/ znaleźiono to iest: aby dla pamięci potomney [*ad memoriam posteritatis JanStat* 755] piłmem y świádki obwárowane były. *SarnStat* 997.

»dla wiecznej (a. wiekuistej) pamięci« (6): *UstPraw* I; Za to dobrodzyeystwo [...] śłup mu [*Rzymianie*] vcżynili w Wulkanowym kościele dla wieczney pamięci. *BielKron* 106, 205; *RejZwierc* 87v; Gdyż śprawy Páńłkie máią bydź dla wiekuistey pamięci [*futurorum memoriae JanPrzyw* 3] potomnym ludźiom bez wśelákiego zgwałceniá obwieśczáné *SarnStat* 881, 1003. ~

»wedla pamięci« (1): aby wedla pamięci korygował śędzia co przed nim mówili *SarnStat* 812.

»z pamięci« = *nie posługując się tekstem; memoriter Mącz* (9): Liecz mi kto zwas muśy śleptacz Bocz yá niebęde pamietacz Czjfcz niewmjem/ a śpamięczy. Syła się wśtrachu wykręczy *RejKup* t6; *Memoriter*, Z pamięci/ króm xiąg. *Mącz* 215c, 386a.

~ *W przeciwstawieniu*: »z pamięci... z pisma« (1): *Memoriter exponere aliquid*, Z pamięci a nie z piłmá co przed kim przełózić. *Mącz* 215c.

Zwrot: »z pamięci mówić, powieść (a. powiedzić)« = *recitare, memoriter recitare a. narrare a. pronuntiare, dictata reddere Mącz* [szyk zmienny] (3:2): *Dictata reddere*, To co przed tym pronuncjowano powieść z pamięcy. *Mącz* 86c, 53c, 215c, 254b; nie śpytác niemogł/ ná co by mu/ z p[á]mięci wżytko mówiac/ niedofyc vcżynił. *SkarŻyw* 411. ~

»z pamięci« = *pamięciowo, bez zrozumienia* (1):

~ *W przeciwstawieniu*: »z wyrozumienia ... z pamięci« (1): aby dziecyę tego czytánia náuczyło się nie zwyrozumienya ále s pámyęci. *GliczKsiąg* 18. ~

»z [czyjej] pamięci« = *jak ktoś zapamiętał* (1): piłze Woláteranus żeby żywo przywiezion do Adrynopólá a tám vmárł/ ále Márynus co tho pił z oycowłkiej pamięci pewnieyśzy iest. *BielKron* 251.

»k(u) pamięci« = *ad memoriam Mącz, JanPrzyw, JanStat* (17): *LubPs* dd5v marg; Ten Demetryus zwykł był z śrebrá odlewác kśztałty onego zacnego koćciołá Dyány/ y przedawał ie ludziom iż ie łobie ná pierśiach ku pamięci nośili *BibRadz* II 77a marg; *RejPos* 186, 202v.

~ *ku pamięci czego* (3): *Ad memoriam nominis nostri*, Ku pamięci záchowánia náfżego. *Mącz* 249b; W Imię Boże/ Amen. Ku wieczney pamięci téy rzeczy. *SarnStat* 1066, 1015.

Wyrażenie: »k(u) wiecznej (a. wiekuistej) pamięci« [*w tym: jako początek tekstu ustawy* (9)] = *ad perpetuam memoriam JanPrzyw, JanStat* (12): LAnd miałto [...] między inemi nie iest posłednieyśze. Prze ony zacne śwoie śprawy śtárodawne/ Ktore k wieczney pamięci y dziś tám łá śławne. *HistLan* A2v; W Imię Boże/ Amen. Ku wieczney pamięci. *SarnStat* 11; A żeby té Dekréty Królewlkie z czáfem z pamięci ludzkiej niewypádły/ zwykli ie ku wiekuistey pamięci [*aeviteme memorandum JanStat* 23] Liły y piłmem wárowác. *SarnStat* 908, 908, 941, 995, 1015, 1036 (11). ~

»na pamięć« = *aby pamiętać*; *pro memoria JanPrzyw, JanStat; ad memoriam JanStat (51)*: prośili Rzymianie Márká vczniá świętego Piotra/ áby ty łłowá piłał ktore Piotr s. powieđał/ á łpifałwzy im rozdał ná náukę y pámięć *BielKron 142v; BudBib Mal 3/16*.

~ *na pamięć czego (11)*: *RejFig Aa5; BielKron 13v*; Wefelćie fię łpráwiedliwi w Iehowie/ á wyznawayćie ná pámięć świętobnośći iego [*et confitemini memoriae sanctitatis eius*]. *BudBib Ps 96/12*; Gdzie chcelz ábyłmyć zgotowáli ieść Páłchę? (*marg*) to ieft, báránká ná pámięć Páłchy. (-) *WujNT Matth 26/17; SarnStat 4, 885, 998, 1085, 1104, 1123, 1210*.

na pamięć komu (9): *BielKron 432v; HistRzym 11*; bo oni rofkázuią dobre y złe przygody/ thák łwoie iáko infzych w kłięgi wpifałwć/ ná pámięć świata *BielSpr 46*. Cf *Zwrot*.

na pamięć czyją (6): Niechay będzie ten Ołtarz poświęcony Bogu włzechmogącemu [...] ná imię y ná pámięć/ Świętego Iácká álbo Fránciřká/ álbo Dominiká. *KrowObr 101*; Kthemu iefzće chćiał Prułki Miłtrz zbudowác kłářtor [...] zá zdrowie y ná pámięć kłiáżąth Polřkich y ich przodkow *BielKron 370, 376v; RejZwierc 50*; A to záwłze czyńćie ná pámięć moię *RybGęřli B4v, B4v*.

W połączeniu szeregowym (1): SŁyřzał [..] ty wdzięćne łłowá Páná łwego/ [...] ktore káždemu wiernemu łwemu ná pámięć á na rozwaźanie/ y na pilne rořczytanie zořtháwić raczył. *RejPos 174*.

Zwrot: »na pamięć zostawi(a)ć« [*w tym: komu (6)*] = *pro memoria derelinquere JanStat, JanPrzyw [szyk zmienny] (8)*: *RejAp AA4; RejPos 174, 199, 259, 281; RejZwierc 210*; które [*księgi król Kazimierz*] z Pręłaty y z Pány łwemi niegdy w Wiřlicy ná Séymie Wálnym wydał/ y ná pámięć wieczną zořtáwił. *SarnStat 406, 886*.

Wyrażenie: »na wieczną pamięć« [*w tym: jako początek tekstu ustawy (13)*] = *pro memoria sempiterna JanStat, JanPrzyw; ad perpetuam memoriam JanStat [szyk 29:4] (33)*: *RejZwierc 48*; Druzus Germánicus naprzod to miáłto miánowáł [!] łwym przezwiłkiem/ pothym ná wieczną pámięć wezwał Celářřkim imieniem Celář Auguřtá *BielKron 287v, 114v, 215, 285v, 345; HistRzym 11*; Máttھےufz łwięty nápiłał nam ná pámięć wieczną ony łwięte á wdzięćne łłowá iego *RejPos 256, 259; HistLan A2v; RejZwierc 50*; W Imię Boże Amen. Ná wieczną téy rzeczy pámięć. *SarnStat 4, 183, 368, 370, 381, 406 (22)*.

Szeregi: »na cześć a na pamięć« (1): Thedy mieřczćanie Tárřcy miłość Apollonowá ku łobie vyźrzáwłzy/ iemu ná cześć á ná wieczną pámięć/ obraz iego pořrod miáłtá pořtáwili. *HistRzym 11*.

»na sławę a pamięć« (1): O łwiętey pámięći łłowá/ á mieřliby ie łobie moczare łwiátá tego piłác náđ łořzki łwemi/ á tákimi łie łłupy ořtáwiác ná wieczną łlawę á pámięć łwoię. *RejZwierc 50*.

»na znak i na pamięć« (1): K tey obietnicy [*o Krystusie*] przyđał Pan Bog Abráámowi obrzeřkę/ ná znák pokoiá y ná pámięć obietnice *BielKron 13v*. ~

»na pamięć« = *dla zapamiętania (2)*: przeto czie prořę abi prořzył ye⁸⁰ K.m. zebi my bily widany czy oktorem yvsch slal. ktorich na pamiecz M a M. Kroliv łyřtek swoy yvsz na wfyadanyv przes Logophetha swego pořlal my *LibLeg 11/12v*.

~ *Szereg*: »na pamięć a na ćwiczenie« (1): kthory łobie przefřłych rzeczy nic nie wáży/ tylko ie łobie ná pámięć á ná ćwiczenie rozmyřła *RejZwierc 138v*. ~

»na pamięć« = *nie posługując się tekstem, wzorem itp.*; *memoriter Calag, Calep (18)*: Iedno ia tu ná pámięć/ łwe dilekty [= *tych, których szanuję*] liczę/ Co im wřzego dobrego/ iáko łobie życzę.

RejZwierz kt; áczkolwiek kfięgi piáne zakonu boże⁸⁰ były fpalone [...] / wżákże Ezdrás wżytki kfięgi Moizelzowe y ine znowu ná pámięć nápiął *BielKron* 96v; Mořkwá fnadz/ bárzo fie w thym málo ćwiczy/ á wżdy fzáchy náder dobrze vmie: fnadz y ná pámięć [tj. bez szachownicy] ie grawa/ w drodze iádać. *GórnDworz* M5; *CzechEp* 166; *ActReg* 33; Nomenclator — Ten ktori na pamieć [!] kaź dego może mianowac. *Calep* 702b, 651a.

~ *Zwroty*: »na pámięć (na)uczyć się, uczyć« = *ediscere Calag, Calep; discere memoriter, infigere a. mandare memoriae Calag* [szyk zmienny] (5:1): *Mqcz* 311c; *Calag* 58b; Zleby pewnie było/ kiedyby ie [świadców] ták nágotowáno/ iáko ie teraz gotuią/ y ná pámięć co máią mowić vczą/ do fądu prowadzić miano. *GórnRozm* H2; A czemuż bacząc w niey [Wulgacie] omyłki/ gdy słyfzy y widzi/ iż kto świádectwo ktore/ ináczey niż w niey ieft/ ábo niż fię zdawná ná pámięć náuczył przywodzi/ nie zaráz fię do źrzodeł vćieka/ y onych fię nie rádźi/ tákli w nich ieft/ ábo nie? *CzechEp* 267; *NiemObr* 135; *Calep* 348b.

»na pámięć umieć« (5): *KwiatKsiąż* H4; Trzeci mowią/ iż ná czás Zydowie nie iedno piáne prorocstwa mieli/ ale teź y tákie/ ktore ná pámięć vmieli *BudNT* Hh4, *przedm* b4v; *SkarŻyw* 142; *CzechEp* 229. ~

»w pámięć ludzką« = *aby ludzie pamiętali* (3): Nápiął Sálomon potomkom fwym w pámięć ludzką kfięgi *BielKron* 78v.

~ *Zwrot* »po sobie w pámięć ludzką zostawić« (2): [Jazon] chcąc co ofobliwego po łobie w pámięć ludzką ná fwiecie zoftáwić/ vmyflił żegłowác á doftác złotego runá w Kolchis kroleřtwie *BielKron* 53v, 127. ~

»po pámięci« = *na pámięć, nie posługując się tekstem* (1):

~ *Zwrot*: »nauczyć się po pámięci« (1): Chczefzli byc prędky w liczbie Naucz fie tey wżytkiey figuri po pámięci *KłosAlg* B2. ~

Wprzen (6) : Chcząc tedy rzecz zániechána y práwie wludzkiey pámięci vmárłą ożywić [...]: vdałem fie ná wyłozenie żywotow świętych Bożych w ięzyk nářz Polřki. *SkarŻyw* A2; O śmierci thoć ieft gorzka pámięć twa/ człowieku fercá wełoęgo. *ArtKanc* S11.

Zwroty: »wcisnąć się w ludzką pámięć« = *zostać zapamiętanym przez ludzi* (1): Ták ia/ o zacny królu/ twym imieniem/ [...] Swé podłę rymy zdobieć/ ábych mógl przy tobie/ Wćisnąć fie w ludzką pámięć *KochFrag* 42.

»pámięć [czego] wygládać« = *powodowác zapomnienie* (1): Ze ná świcie rodzą fye tákowé żiołá/ Których řmák pámięć domu wygláda zgołá. *KochPieř* 52.

Wyrażenia: »księgi długich pámięci« [prawdopodobnie nawiązanie do *Mal* 3/16] = *długie pamiętanie* (1): Bo wten czás obroci fie miłóćiwie pan nářz ku prozbie pokornych swoich/ [...] ták iż fie to będzie godziło nápiřać w księgi długich pámięci/ dla potomkow nářfych [Scribantur haec in generatione altera *Vulg Ps* 101/19] áby fie teź nápotem vczyli chwalić páná řwego. *RejPs* 149.

bibl. »księgi na pámięć« = *pámięć boża, to że Bóg pamięta* (1): Nápiřano (teź to w) księgi (na) pámięć [et scriptus est liber memorialis; księgi pamiętka *Leop*] przed nim *BudBib Mal* 3/16.

Przen (2) :

Wyrażenie: »pamięci nieskończone, wieczne« [szyk 1:1] (1:1): Chwalcie igoł zemną/ Páná/ ludzie święci/ Niech/ niefkończone niołá to pámięci/ Ze dobroć iego/ niebiołá przewyżłza *GrabowSet* R4, G4.

3. Okres czasu, jaki może zapamiętać żyjący człowiek; memoria *Mącz*, *Modrz* (41) :

pamięć czyja [w tym: *pron poss* (29), *ai poss* (6), *G sb* (3)] (38): Quae ad posteritatis memoriam pertinerent, Któreby do potomków náleznych pámięci doftawály/ álbo ná któreby mogli nálezny potomkowie pámiętać. *Mącz* 447d; Toć łá przykłady ftárodawne/ á od nálezny pámięci dálekie *ModrzBaz* 113v, 127v; *Oczko* 9. Cf *Fraza*, *Wyrażenia przyimkowe*.

Fraza: »pamięć ludzka znosi« = *ludzie ogarniają pamięcią* (1): Do czego y Zygmunť Auguť [...] pilnie ludzi wiódl y vpominał/ co pámięć ludzka iefcze znosi *SarnStat* *4.

Wyrażenia: »pamięci dzisiejszej« = *za naszych czasów* (1): Ták teź Piteus Achilełowi Fenicen/ y łámeý pámyęci dzifiefyłfey Oswyecony á práwy Krol Węgyerłki tem obyczáyem nábył łobie preceptorá Nouikámpianułá *GliczKsiąź* L6v.

»stara pamięć« = *dawne czasy* (1): opułzczę ftárą pámięć/ ále zá ludzkieý pámięci pátrzay co Herbortow poginęło *OrzRozm* S.

Wyrażenia przyimkowe: »od pamięci [czyjej]« = *jak długo ktoś pamięta* (1):

~ *Wyrażenia*: [»od pamięci mojej«: Od pamięci mojej stracił ociec mój 16 set zł na czerwcu *InwMieszcz* 1562 nr 108.]

»od pamięci ludzkiej« (1): od pámięci luckieý tákíe Woyłko wtych tám polách dálekich y puťtych niebywáło/ iefli się nápowieści luckieý niemyleł/ iáko w ten čás. *BiałKaz* L3; [*LustrKra*k I 64]. ~

»za pamięci« [w tym: *czyjej* (30); *w pl* (1)] = *jak długo ktoś pamięta*; *memoria* (Abl.) *Modrz* (31): *KromRozm III* N7v; iákochmy to iuź y zá fwyh pámięci wielekroć widzieli álbo łyźzeli. *RejAp* 137; Ale z iákiéyże to wždy miáry ci ludzie głupi to powiádáią? z téy y z tákíeý która łie zá pámięci oyców náleznych dźiała *OrzJan* 116.

~ *Wyrażenia*: »za ludzkiej pamięci« (2): *OrzRozm* S; ktory [pan Jan grabia z Tarnowa] do wyłokich cnoth fwyh/ [...] do grunthowney dzielności w rzeczach woiennych/ iákowa w żadnym Polaku/ zá ludzkieý pámięci nie byłá/ [...] przyłaczył y to/ iź [...] *GórnDworz* K3v.

»za naszej, m(oj)ej pamięci« = *memoria nostra* (Abl.) *Modrz* [szyk 22:3] (22:3): *KromRozm I* Dv, L; *KromRozm III* Av, C6v; *RejWiz* 51v; ODrowąź łławny/ ten słzedł/ zá nálezny pámięci *RejZwierz* 51v; *BielKron* 230v, 274v, 439v, 448v; *RejAp* 58v, 59v; *RejZwierc* 38, 40, 185 [2 r.], 255; przypomnię tu krociuczko co łię zá moieý pámięci ná Podlálznu nad świętami Ewánieliami od tákíego mędrca zftáło. *BudNT przedm* b7; *ModrzBaz* 79v, 127v, 132v; *KochPieś* 28; *JanNKar* B; ZA méy iuź pámięci, v włyźftkich Królów Polłkich dom W.M. był w wielkiéý miłości *SarnStat* 478; *SkarKazSej* 693b.

»za świeżej pamięci« = *niedawno* (2): A łnadz zá fwiezey pámięci Co dziwow czynili fwięci *RejRozpr* B3; *RejZwierc* 255.

Szereg: »za czasow a pamięci« (1): Co łie to okazało [...] iuź y zá czáłow á pámięci nálezny. *RejAp* 58v. ~

»nad pamięć ludzką« = *jak nikt żyjący nie pamięta (1)*: W ten czas Kometá wielka była/ kthora trwała blińko dwu mieřacu [...]: známionowała fufzú wielką/ kthora zá niey była nád pámięć ludzką. *BielKron* 422v.

»w pamięci ludzkiej« = *jak długo ludzie pamiętają (1)*: ták ich frego bez odporu fplundrował/ y zwoiował/ iż co nigdy w pámięci ludzkiej przed tym fię nie tráfiło/ przez fto tyfięcy ludzi [...] wyprowadził. *StrykKron* 747.

4. *To, że ludzie pamiętają o tym, kogo a. czego już nie ma; wspomnienie; sława; memoria HistAl, Vulg, Mqcz, PolAnt, Modrz, JanPrzyw, JanStat, Cn; recordatio JanStat, Cn (293)*: Potym [Jonatan] z wielką pochwałą pámięci vmárł *BielKron* 88; *BiałKat* 278v; Tych co zmárli/ nic nigdzięy nie zořtanie. Iuż kto fię dostał w łódkę Charonową/ Niemálz go/ zginął z pámięcią/ y z głową. *GórnTroas* 30; Tą [cnotą] on możny Pfálmodziewy [...] Trwa w pámięć póki Słońce świeci nie obrány. *RybGęřli* D4; *GosłCast* 9.

pamięć czego (18): *RejPs* 42v; Fortunna pámyęć Pánye wyelkyey thwey dobroci/ W fercu y w wfcyech ludzkich wycznye fię nye fkcóci *LubPs* ee6v, hh5; *Leop Ps* 144/7; *KuczbKat* 270; Pátrzże iáko to Trádycyą y Ceremonią nieiáką pięknie wyráżono/ áby tym lepiej pámięć tich dobrodziewftw w vmyřlech ludzkich przebywała. *WujJud* 42; *PaprpPan* Ee3v; A niech nigdy v ciebie nie będę práwdziwy/ Ieřli ná brodzie tákiewy nie wypráwię řtuki/ Ze ná wieki ponieřie pámięć moięy ruki. *KochBr* 153; *KołakSzczęřl* B4v; *SarnStat* 998. Cf *Frazy, Zwroty*.

pamięć od kogo (1): Bernath Pretwic Stárořtá Barłki pámięci od nas wfzech Polakow y fławy godny *BielKron* 424v.

pamięć komu (1): S czego Bogu chwałá będzie/ Y Kfiążętom pámięć, wfzędzie. *GliczKsiąż* Av.

pamięć o kim (2): przeto też o nim [Tytusie] pámięć tak sławna ieřt/ iako Domicianowa brzydliwa. *KwiatKsiąż* G2. Cf *pamięć o kim ze zdaniem przydawkowym dopełniającym*.

pamięć o kim ze zdaniem przydawkowym dopełniającym (1): O Heretykách dziefyřczych/ ieřczę ieřt świeża y żywa pámięć iż známi byli y od nas wfřzli *SkarJedn* A3v.

pamięć po kim (1): Sławę wieczną á pámięć po sobie miłuiąc/ Y wiele głóřow w Niebo zá řobą wotuiąc. *KołakCath* A3v.

pamięć czyja [w tym: G sb i pron (28), pron poss (10), ai poss (1)] (39): *RejPs* 112v; *RejJóz* Q4; Závždy nyech ma Pan ná pyeczy ty złe nyebożátká/ Iřby rořprořřoná byłá pámyęć ich do řfczátká *LubPs* Zv; Kfedy mu Spártánowie řłup wielki vlali/ Ná nim iego figurę złotą vdzyáláli. Kazał gi wnet obálić/ mowiac/ że zacnego / Nie táká pámięć ma być/ s řłupu widomego. *RejZwierz* 38v, 38v *marg*, 42; (*nagł*) Bingium. (–) THo mieyfce ieřth/ gdzie fię zbiegáią rzeki Renus y Náhezá/ trzymáło řwoię pámięć y imię od národzenia Páná Kryřtuřá áż do tych czářow. *BielKron* 284v; *KwiatKsiąż* G2; *RejPos* 322; *RejZwierz* A2, A2v, 52v, 161; y dam ie ná pořiedzenie/ żeby niebyło pámięci řynow Hammonowych miedzy narody [ut non memorentur filii Hammon inter gentes] *BudBib Ez* 25/10, *Eccli* 45/1; *ModrzBaz* [16]; *KochPs* 41, 63; Pámięć řpráwiedliwego wbřogóřłáwieńřtwie/ á imię zřořliwych řprochnieie *SkarŻyw* A5v, 374. Cf *Frazy, Wyrażenie przyimkowe, W przén: Zwrot*.

G sg w funkcji przydawki dopełniaczowej: »[jakiej] pámięci« (4): *BiałKaz* L3v; Wam wolno dáć y niemym rybóm głos łábęci/ O Pányy/ o Iowifřów/ o piękny pámięci Cny národziew. *KochMuza* 26. Cf »řwięta pámięć«, »wieczna pámięć«.

W porównaniu (1): á rościągálífie nań páłzczeke fwoie/ będąc łámi [...] fyny łzywymy/ kthorych iáko wiátr pámiéć będzie rołprofzoná. *RejPos* 322.

W charakterystycznych połączeniach: *pamięć fortuna, godna, łaskawa, nędzna, piękna, wielka, zła; pamięć chwały, cudów, dobroci, dobrodziejstw(a) (2), domu, klejnotu, poświęcenia, sprawiedliwego, świętobliwego majestatu, wdzięczności, zacnego, zacności; pamięć księżetom; pamięć się nie skroci; pochwała pamięci; pamięci nadstawić, pragnąć, życzyć; uczynić cześć pamięci; pamięć mieć na pieczy, miłować, nieść za sobą, odnawiać (odnowić) (2), oświecić, ozdobić, ponieść, trzymać, wyprawować, wyznawać, zjednać (2); mieć pamięć [czego]; pamięcią nagrodzić.*

Frazy: »nie masz, nie będzie pamięci« [w tym: komu (2), czyjej (1); u kogo (1)] = *non est memoria PolAnt* (2:1): byłem iáko mąż bez siły. [...] iáko zábići fpiący w grobie/ których niemáńz pámiéći [quorum non recordatus es] *BudBib Ps* 87/5[6]; Niemáńz pámiéći pierwfzym/ á (tákież) y potomnym ktore [!] będą. Nie będzie im pámiéći v onych ktorzy będą potym. *BudBib Eccle* 1/11.

»pamięć słynie« [w tym: czego (1), czyja (1)] (2): Sftálem fye práwye yáko cyeń ktory prętko ginye/ [...] Także y nędzna pámyéć ma nye dłuگو thu fłynye. *LubPs Zv; SkarŻyw* 422.

»pamięć trwa (a. może trwać)« [w tym: czego (1), czyja (1)] [szyk zmienny] (2): *RejPs* 73; Pámiéć twoiá w iéy fercu záwždy będzie trwáń/ Póki tełkliwa duńzá nieodbieży ciáń. *KochFr* 70.

»pamięć nie umrze (a. umrzeć nie może)« [w tym: czego (1), czyja (1)] (2): ktorzy [przodkowie naszy] ielzcze y dziś/ prze fwe zacne á powážne fpráwy/ iáko żywi miedzy námi fłyná/ á pámiéć ich nigdy vmrzeć nie może. *RejZwierc* 18v; *KońakSzczęśl* C3v.

»pamięć [czyja] zachowywana jest« (1): pámiéć ich záchowywana byłá pozofłáym po nich potomkom. *WujJudConf* 200v.

»pamięć (za)ginie (a. zaginać może)« [w tym: czyja (3)] = o kimś się zapomina (zapomni); *memoria intercidit Mącz* (4): *RejPs* 148v; *Mącz* 29b; *KochPs* 13; ktorzy [poganie] ludzie męzne y záfluzone rzeczyfopolitey áby ich pámiéć nieginęń/ obrázy/ pińmy / y fławieniem potomkom podáwáli. *SkarŻyw* A5v.

»w zapomnienie dana jest pamięć [czyja]« (1): vmárli nie dáley niewiedzá áni máią więcey odpłáty/ bo w zápomnienie daná ielť pámiéć ich. *BielKron* 81v.

»pamięć (z)ostanie (a. zostawa)« [w tym: czego (3), czyja (1)] (5): *RejPs* 44v; *LubPs* V6; A ielłi kto w złey fławie márníe s fwiátá zginie/ Y pámiéć zńa zofłánie y niebo precz minie. *RejWiz* 75v; *BielKron* 333v; Ale Smyłł ielť fprawcá Ludzkiego przyrodzenia/ ielť theż wieczny y nieśmiertelny/ bo iego pámiéć wiecznie zofłáwa ná świećie. *BielSpr* b3v.

Zwroty: »mie(wa)ć pamięć« [szyk zmienny] (5): Też to wieczey fpichy ftroył Kedy tam ty Fofky broył Aby miał na Swieczye pamieć *RejKup* aa8v; *RejWiz* 91v; *RejZwierz* 38v; *RybGęśli* D3v; *SkarKazSej* 657b.

»pamięć (u)czynić, narzędzie, sprawić« [w tym: czego (1)] [szyk zmienny] (10:1:1): *BierEz* F2v; *LubPs* Z4v; *RejWiz* 3; *RejZwierz* 44v; A tyś fwych fpraw ktoreć miáły wieczną pámiéć vczynić w popiele zagrzebionych odbieżał *RejZwierc* 161, B2v, 23, 23v, 161v; *BielSpr* b3v; *BialKaz* I2v; Chcąc też by taką pámiéć thu vczynił fobie/ Coby Krolowie wiecznie trzymáli przy fobie. Zá Herb kroléftwu temu thu Orłá zofłáwił *PaprPan* Dd.

»pamięć (po sobie) zostawić (a. zostawować)« [w tym: czego (1)] (4): Prorok opowieda iż pan nález nam włsem łaskawą pamięć po sobie zostawił w naukach zakonu świętego *RejPs* 165v; *SkarŻyw* 358; Sławę tylko a pamięć tu na wieczne lata zostawując/ z łolicą zącym Succesorom/ A łamą poštěpuię ku Niebiełkim chorom. *KořakCath* A3v; *JanNKar* Cv.

»w pamięci zostawić« (1): Prodere litteris, prodere memoriae, Popilác potomkóm W świętey pamięciy zostawyc. *Mącz* 92d.

Wyrażenia: »długa pamięć« (3): Thylko profzę moich miłosciwych pánów aby tho odemnie W.W. iáko od życzliwego ławy y długiey pamięci W.W. wdzięcznie przyięto było *RejZwierc* A2v, A2; *SarnStat* 1210.

»dobra, znamenita pamięć« [szyk 2:1] (2:1): *HistAl* A6v; Bo kto łie złe zachowa/ złą też ławę miewa/ A kto dobrze dobrą też zázwdy pamięć miewa. *RejZwierc* 38v; Tą [cnotę] Cocles mořtobronny/ tą Curtius y tą Regulus má bezłenny [!] pamięć známienitą. *RybGęřli* D3v.

»pamięci godny« = *memorabilis* *Modrz*, *Calep*; *memoratus* *PolAnt*, *memorandus* *Modrz* [szyk 37:16] (53): A on mu dáł na to iście pamięci godną odpowiedź *MurzHist* P2; *LubPs kt*, N6v, P4v, X2v, ee4v; I piłal náprzećiwko pořtanowieniu tego Papieřa/ wálz ieden Biłkup/ łowá godne pamięci *KrowObr* 105v; *RejZwierc* 1, 114; *BibRadz* *4v; *BielKron* 333v, 375, 415, 421v, 424v; *SarnUzn* B6v; *Hifthoria* pamięci godna kthora łye prawdziwie przyřfeliłá w Landzye Miełcye Niemieckim *HistLan* A2v; *RejZwierc* 252v; *RejPosWstaw* 41v; *BudBib* b, *Esth* 9/28; *BiałKaz* L3; *StryjWjaz kt*; *CzechRozm* 97; A godnieyřze pamięci zacne łprawy iego/ Niř Artochmełá z woylká Xerxełá mořnego. *PaprPan* Cc2, A4, B3, V2, Ee2; Wieczney pamięci godna rzecz iest [memorandum est]/ á ku wřpominániu żálořny przykład Władziřławá Krolá Węgieřłkiego *ModrzBaz* 21v, 89v; *SkarJedn* A5; *StryjKron* 406 [2 r.], 477, 752, 782; *NiemObr* 81, 142, 168; *GórnRozm* D3v; *Azałz* niegodzien wietznei pamieci *Zbigniew Ofoliński* *PaprUp* K3v, D, F4, I; *Calep* 651a; *WujNT* 93; *SarnStat* 106, 1036, 1056, 1185; *SiebRozmyřl* E2; *PowodPr* 11.

»nieśmiertelna pamięć« (1): od tey świętey cnoty [...] cień zálátuię/ y tu ielźcze zá żywotá y po łmierci. A łnadź ielźcze máło nie więczyey po łmierci kázdemu łwemu czyniác niełmiertelną pamięć. *RejZwierc* 23.

»sławna (jest) pamięć« = *clara memoria* *Modrz* [szyk 5:1] (6): *BibRadz* *4v; O ktorą [pocřciwoř] iá [Łukrecję] przyřwił krolewic wřzeteczny/ Iey łprawił łławną pamięć/ łobie vpad wieczny. *RejZwierc* 44v, 114; *KwiatKřiřz* G2; *RejPos* 321v; *ModrzBaz* [16].

»świeřa pamięć« (1): *SkarJedn* A3v cf *pamięć o kim ze zdaniem przydawkowym dopełniającym*.

»święta pamięć« [w tym: świętey pamięci (1)] (4): *Mącz* 92d; O świętey pamięci łłowá/ á mieliby ie łobie mocarze łwiátá tego piłác nád łořłki łwemi *RejZwierc* 50; Vczyń czeř powinná z cheři/ Iego nářwięřłzėy pamięci. *KochPs* 41; *StryjKron* 752.

»wieczna (jest) pamięć« [w tym: wiecznej pamięci (1)] [szyk 26:8] (34): Ezop zá tę łářkę wdzięczną/ Vczyńił mu pamięć wieczną: Bási wřzyłłtki ktore łłkádał/ Krefuřowi ie przypiłal. *BierEz* F2v; Stroyze radzęć dobrą łlawę łobie Ktora by tu po łobie zořłá Wieczną pamięć łwoię odnawiáła *RejJóz* Q4; *LubPs kt*, V6, Z4v; *BibRadz* *4v; *SarnUzn* B6v; *RejZwierc* 23v, 52 marg, 161 [2 r.], Aaa4, Bbbv; *BielSpr* b3v; *BiałKaz* I2v, L3; *PaprPan* V2; *ModrzBaz* 21v; *KochPs* 63; iey krotki żywot wieczną

fię pamięcią w mym pińaniu nágrodzi *SkarŻyw* 198, 358; *StryjKron* 782; *GórnRozm* D3v; *Paprup* F4, K3v; wśyłtko to łą śmiertelne rzeczy/ ktorých dumy Poeckie nie máią ná pieczy. Wieczney pamięci prágna/ wiekom zábiegáią *RybGęśli* B3; *SarnStat* 79, 106, 863, 1036, 1056, 1185, 1207; *SkarKazSej* 657b.

»zacna (jest) pamięć« (2): *RejPos* 321v; A toli odnieśli Polscy Krolowie słuźną miárkowania wewłzem łwego y cnoty łwey zapłátę/ á przetoż y teraz sławna á zacna ieft ich pamięć [*clara eorum memoria*]/ y káždemu wdźięczna/ w všiech ludzkich záwždy brzmi/ y nápotym nigdy niebędzie zámilczána. *ModrzBaz* [16].

»zaszła pamięć« (1): *Memoriam intermortuam renovare*, Zálzłą pamięć odnowić. *Mącz* 232d.

»pamięć żywa« [*szyk 2:1*] (3): Ktora [*sława pocziwa*] czyni káždemu wiecznie pamięć żywą. *RejWiz* 3, 91v; *SkarJedn* A3v.

Szeregi: »chwała i pamięć« (3): *GliczKsiąż* Av; *LubPs* hh5; ziednał łobie v káždego chwałę y łlawną pamięć *BibRadz* *4v.

»nieśmiertelność i pamięć« (1): y przez nią [*mądrość*] mieć będą nieśmiertelność y pamięć wieczną. *SkarKazSej* 657v.

»powaga i pamięć« (1): IScie zacne á wielkiey powagi y pamięci godne w thym Pfalmie fie prorocstwo zámyka o krolełthwie Pána Kriřtułowym. *LubPs* P4v.

»pamięć, (a, i) sława« [*szyk 8:3*] (11): *BielKron* 424v; Poćciwy iáko łobie ma pamięć á dobrą łlawę czynić. *RejZwierc* B2v, A2v, 161v; *BielSpr* b3v; Godni rowney pamięci łlawy obá z brátem. *Paprup* Ee2; *StryjKron* 752; *KořakCath* A3v [2 r.]; *KořakSzczęśl* C3v; *SarnStat* 79.

»pamięć i uważanie (a. uważenie)« [*szyk 1:1*] (2): Słowa godne pamięci/ y wważania/ ktorými K.A. zgánił wśytkie wywody/ onych dawnych Oycow *NiemObr* 142; *PowodPr* 11.

Wyrażenie przyimkowe: »ku [czyjej] pamięci« (1):

~ *Szereg*: »ku sławie i pamięci« (1): áby tá twoiá záczęta w dobrych á pocziwych łprawach młodość/ rořlá y kwitnęłá w tobye/ ku czci pánu Bogu/ napřod/ á potym ku pocyelze łlawnemu narodowi twemu/ á ku dobrej łlawie y pamięci twoiey *RejZwierz* A3. ~

W przen (11) : A káždy łthan który chce mieć wieczny łłup łwey pamięci/ niechże go wykuie s cnot *RejZwierc* 52v; pamięć niezboźnych přetko fię wśmierdnie. *SkarŻyw* 374.

Zwrot: »pamięć zgładzić (a. wygładzić, a. wygładzać), zetrzeć, wykorzenić, zamazać, zgasić« [*w tym: czyj*] (8), *czego* (1)] [*szyk zmienny*] (4:2:1:1:1): łtára fie áby wykorzenił pamięć ich náziemi *RejPs* 50, 44v; Ktorzy [*poganie*] on wyerny naród Iákbow požárli/ A łrodze fie do końca yuż nań thák vpárli/ Aby myeyłce y pamyęć yego wyecznye łtarli. *LubPs* S2v; Přawie chcą z wiernych twoich iuż y duřę wyłtráłyć/ Chwałę kořciolá twego y pamięć iego zgásić *LubPs* hh5, Y3; zgładzę pamięć Amálechá s łwiátá *BielKron* 31v; *KochPs* 47, 168; Přerwey rzeki k Twym źřodłom záś náwłtecz fię liną/ Niż náłz Homer/ y iego Ráplodiae zginą. [...] Y inni [*poeci*] ktorých pamięć zámáżą te látá/ Co teź koniec przyniołá iuż więć złego łwiátá. *RybGęśli* B3.

α. *G sg w funkcji tytułu pośmiertnego*: »[jakiej] pamięci« (133) :

Wyrażenia: »chwalebnej pamięci« (2): iz okołó wykłádu przywileiá Alexándrowého chwalebney pamięci Stryiá náłzého/ między niemi różné rozumienié byłó *SarnStat* 1005, 1003.

»dobrej pamięci« = *bonae memoriae JanStat (10): ZapWar 1513 nr 2063; OpecŻyw przedm C3*; zwałzcza yż ten żoltarz naprzod był wyłożon na żądanie iey miłości matki/ wielmożney theż dobrej pamięci paniey Katharzyny na ten czas Woiewodziney Pożnańskiej *WróbŻoltGlab A2, A2 [2 r.]*; *KrowObr 31 [2 r.]*; *LeovPrzep b*; *BudBib b*; łułzny zwyczaj który był chowan zá czáfu dobrej pamięci Witowdá wielkiego Książęcia Litewłkiego/ [...] niech będzie chowan *SarnStat 1078*.

»pamięci nieśmiertelnej« [*szyk 1:1*] (2): Nie tymci łtarzy oni Monárchowie/ Cefárze/ y Krolowie/ [...] á oobliwie Sygmunt on pirwłzy świętey á nieśmiertelney pamięci Oćiec Iego Krolewłkiey Miłości/ ławy v wżego swiátá nábywáli *WujJud 16v*; *JanNKar Bv*.

»sławnej (a. przesławnej) pamięci« [*w tym: z wyrazem określanym w interpozycji (1)*] = *felicis memoriae JanStat, JanPrzyw*; *piae memoriae JanStat (40): Diar 65; GliczKsiąż L6v, L7; GroicPorz e4v*; Kárzeł ławney pamięci Cefarz Krześciánłki. *RejZwierz 1; BielKron 345v; Górndworz R2, Gg4; GrzepGeom L; KwiatOpis B4v; BudBib b; BudBibKaw A2v*; Tegoż Roku Ian łalki ławney pamięci práwy Oyczyc Oyczyny Arcybłkup Gnieznienłki vmárł *StryjKron 757, A6, 288 [2 r.]*; iż zá ławney łtarych Krolow Polłkich pamięci/ [...] záwždy wolność tá káždemu záchowána byłá *CzechEp 12, 406; CzechEpPORz ***; *ReszPrz 12; KołakCath kt, A3; WysKaz)?(3; którą ziemię/ ácz przesławney pamięci Król Kázimiérz Dżiad náłz [...] od Korony Polłkiey [...] odiyęta mieć chćiał SarnStat 1187, *4, 6, 13, 100, 164 (17)*.

»pamięci świeżej« = *niedawno zmarły (1)*: Człowiek ón wielki/ pamięci świeżey/ [...] Ibraím Bálzá/ nigdy/ póki żyw był/ zápomniec tego niemógł/ że lie z oycá krześciániná rodził *OrzJan 36*.

»świętej pamięci« [*w tym: o królach polskich (65)*] = *divae memoriae JanPrzyw, JanStat; piae memoriae JanPrzyw; bonae a. divinae a. felicis a. sanctae memoriae, felicis recordationis JanStat [szyk 66:4] (70): GroicPorz bbv; BielKron [332³]; OrzQuin G4v; Górndworz B8; WujJud 16v; Kazánie ná pogrzebie Świętey pamięci Zacnego Sigmuntá Augułtá *BiałKaz kt, Iv, I4 [2 r.]*, L3v, M3v; Táki był on święty Krol IANułz Zygmunt w Węgrzech/ á tu v nas on wieczney ławy godny PAN/ świętey pamięci Pan MIKołay Rádziwił Ołycłkie y Nieśwłkie Książę *BudNT przedm a4v; ModrzBaz kt; StryjKron 757, 782; ActReg 40, 106, 116; KochCz A2v*; Nie będzie [*cesarz turecki*] [...] ták łzalony nigdy/ áby opuścić miał mieyfce/ y czas ták pogodny/ iákiego nigdy przedtym nie miał áni Amurathes przeciw łtryiowi/ áni Mahomet przeciw oycu pamięci świętey [...] wálzey kró: M. *OrzJan 77, 90*; wzięli naprzod ná to dozwołenie y przeżegnánie od Grzegorzá XIII. świętey pamięci Papieżá *WujNT przedm 3; JanNKar D2*; Sądy Ziemłkie niech będą ładzone z Książ Státutów Króla Kázimiérzá świętey pamięci *SarnStat 911, *8, 11, 12, 13, 53 (40)*; náółtátek y świętey pamięci Krolowi Stephánowi/ nie ciężko było przez cále trzy látá Mołkiewłką ziemię woiowác *VotSzl B, B4v, C2v, C3, C3v, C4v; SapEpit Bv*.*

»wiecznej pamięci« [*szyk 4:1*] (5): Czáfu niemam po temu/ ábym wieczney pamięci Męże godné zwycięłtwá onego/ tu przed wámi teraz wśpominác miał *OrzQuin Rv, Rv*; [*posyłam*] kart piłanych kilká pozostálych onego pamięci wieczney Kochánowłkiego Ianá/ które ielcze dotąd swiátá niewidyály. *KochFragJan 3; JanNKar A2v*; TO małz Stephaná Rycerzá godnego, Wieczney pamięci Krolá wlaecznego [!]. *KlonKr F3v*.

»zacnej (a. przezacnej) pamięci« (4): czáfu tegoż Alexándrá y Zygmunta przezacnéy pámięci Oycá nálezego Królów Polńkich *SarnStat* 1060 [*idem* 1189], 1186, 1189; że po ześciu z tego świata brátá mego niebofzczyk Zacney Pámięci Iego M. Pan Stániłlaw StárzechowŃki Podkomorzy Ziemie LwowŃkiew/ piŃmá y księgi iego ná fwoy dozor y opiekę wziął *SzarzRyt*/*Szarz nlb* 2.

Szereg: »pamięci i sławy« (1): Z czym iákom lie przed onym wiecznéy pámięci y nieśmiertelnéy fławy Królem Wielkim Stephanem [...] vŃtnie y liŃtownie opowiadał: wiele tákich co o tym wiedzą *JanNKar* A2v.

5. Coś, co powstało w celu upamiętnienia czegoś lub co służy do zapamiętania; *memoria PolAnt*, *JanStat*, *Cn*; *monumentum (monimentum)*, *memoraculum Cn* (16) :

pamięć czego (1): A iac/ w twym kościele/ dam z ofiarą dzięki/ Pámięć wiekom/ twoiey lutościwey ręki. *GrabowSet* R3.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym (1): *GrabowSet Lv cf Zwrot*.

Zwrot: »pamięć dać [komu]« [*szyk zmienny*] (2): Przy lutniey rym śpiewáiąc/ Pámięć dam światu temu/ Ze ferce me vŃáiąc/ Lálkę odnioŃło *GrabowSet Lv*, R3.

a. O rzeczach, śladach materialnych (7) :

Fraza: »aby [czyja] pamięć namniejsza nie została« (1): BorboniuŃzowe wŃzyćki dobrá pobrano obdárzenia álbo áparaty kazał [król] wyrzucić w Luteciey/ áby iego pámięć namnieyŃza niezostála *BielKron* 205.

α. O budowlach (6) : Więć sobie thu ná Ńtárość dopiro groby kuią/ álábáltry/ mármury/ y inŃze rozliczne kámienie łamią [...] y mnimáią áby onych Ńwych nikczemnych á záziębŃłych czáfów á żywotow mieli tą pámięcią nádŃtáwić. *RejZwierc* 161.

pamięć czego (2): *KochTr* 14; (*nagł*) Nagrobek Piotrowi. (–) PAmięć myŃliŃtwá twego/ Pietrze wćielzony/ Stoię tu Ńłup kámiennyn*KochFr* 119.

pamięć czyja [= o kim] (1): O nędznałz to pámięć twoiá/ á pátrz dŃugolic trwáć może *RejZwierc* 161.

pamięć czyja [= przez kogo wzniesiona] (2): *BudBib Is* 57/7; Na brzegu prędkiey Dźwiny Cérkiew była bliŃku Witułtowych rąk pámięć *KochJez* B3.

Szereg: »pamięć i znak« (1): Póki iefzcze kámienny w polu Ńłup nie Ńtoię. Leiąc ledwie nie krwáwy płácz przez marmór żywy/ Zalu ciężkięgo pámięć/ y znák nieŃzczęŃliwy. *KochTr* 14.

b. O słowach, pismach (6) :

pamięć czego (2): Abowiem zaprawdę piŃmo á Xięgi Ńá pewną rozmaitych rzeczy pámięcią *KwiatKsiąż Hv*; *SarnStat* 1087.

pamięć o czym (3): [*między królem i zakonem*] wŃzyŃtki niezgody [...] máią bydź vŃpokoioné: áni o nich ná potym żadna zmiánká y pámięć [...] niema bydź miáná *SarnStat* 1068, 1109. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »[o czym] pamięć na potym zostawić« (1): O czym HiŃtorykowie Ńzyroką pámięć ná potym potomŃtwu nálezemu zoŃtáwili *RejZwierc* 185.

Szereg: »zmianka (zmiénka) i (albo) pamięć« = *mentio aut memoria JanStat* (3): y ná potym o nich [*sporach*] żadna zmiénká y pámięć bydź niema w Ńkárągách/ w wrągániu przed drugiémi oŃobámi *SarnStat* 1109, 1068, 1087.

α. *Napis nagrobny (1)* : Przynamniey ciała wczciwie w grob włożcie/ A ná nim łmutną tę pamięć położcie [...] TV LEZY [...] ON STEPHAN z SZOMLA, BATORY RZECZONY. *GrochKal* 20.

c. *O świętach (1)* : Y będzie dzień ten v was pamięcią [*Et erit dies iste vobis ad memoriam*] á święćiy/ będziecie (zá) święto Iehowy *BudBib Ex* 12/14.

[*Zwrot*: »obchodzić [czyj] pamięć«: O owym czasie, gdy kościół obchodzi Trzech Mędrców pamięć *RybWiersze* 14.]

6. *Świadomość tego, co się robi lub co się dzieje; przytomność; memoria HistAl, Mącz; mens Vulg, Mącz (32)* : była tey pamięci/ iż leć do zymie rękoma fie zakrywał/ áby ktorey części ciała nágiego nie wkażala *BielKron* 127.

pamięć czyja (1): Komu ferce łpętane/ álbo pamięci Zgubá moiey pomoże? *KochOdpr Dv*.

Zwroty: »od pamięci odeść, odchodzić, odstąpić, odeszcie (odeście); z pamięci odchodzić« = *de memoria immutari HistAl; excessus mentis Vulg; mentem et memoriam amittere Mącz* [szyk zmienny] (6:2:2:3;1): ono kichanie iest dobre temu komu iest święte⁸⁰ walantego niemocz/ albo kto od pamięci odeydzie. *FalZioł* I 125a, ‡2c, V 51, 51v; *RejPs* 125; *RejKup* e7, cc6v; iż Amátiłt [...] nie dopuźcza tego kto gi nofi s pamięci odchodzić *HistAl* G3; á przetoż po they trwodze ocuciwfzy fię/ y z onego odeścia od pamięci/ á po takim ftráchu/ winowałem rozum fwoy *BibRadz Esdr* 12/3; *Mącz* 225c; *RejAp* 73; bo więc widamy drugie iż fie tak zácztá álbo zámyflá że y od pamięci odchodzą á omdlewaią *RejZwierc* 12; *SkarŻyw* 293; *WerGość* 236.

»przyść ku pamięci« = *odzyskać przytomność (1)*: Przed fie oni zone⁸⁰ przełtráchu przyłledwłfy ku pamięci nic nieomieskawáli pobudzác znowu gniew iego *RejPs* 116.

»pamięci zbyć« (1): A w téy zbytniey telknicy przyłzedł do łkonania Pamięci y sił zbywłzy *KochPam* 88.

Wyrażenie: »pamięć nieodeszła« (1): Zafię gdy fą przy takiej vrinie dobre infze znaki/ iako fiłá nievpadła/ oddech wolny/ łpanie/ pamięć nieodefzła, iedzenie. Taka vrina nicz złego nievkazuie. *FalZioł* V 4.

Szereg: »bacność ni pamięć« (1): Włzak iawnie w káżdym widałz kiedy łeb záleie/ [...] Iuż tám żadney baczności ni żadney pamięci *RejWiz* 30.

Wyrażenia przyimkowe: »bez pamięci« = *bez przytomności (3)*: czos fie iey w głowie kręci Tak ci chodzy by łzalona/ a prawie beż pamięci *RejJóz* C5; *RejWiz* 4, 155.

»bez pamięci« = *bez umiaru i opanowania (2)*: zá iego łtało fię to winą: Mogąc do domu wczás iść/ nie pić bez pamięci *KlonWor* 70.

~ *Szereg*: »oślepić i bez pamięci« (1): niech fie [*cesarz turecki*] iáko chce tak łczęfny rzeczy powodem oślepi y bez pamięci vnośi *OrzJan* 81. ~

»od pamięci« (1): Barzo mi [*Józef*] zakrucił głową a dzywnie mi fie w niey kręci Prawie czafem od pamięci *RejJóz* D4.

»z pamięcią« = *w przytomności, jasności umysłu (4)*: *HistLan* E; Day nam ołtátniey godziny/ gdy z tego światá poydziemy/ z pamięcią dobre łprawienie/ w prawdziwey Wierze łkonanie *ArtKanc* M19v.

~ *Wyrażenie*: »z dobrą pamięcią« (2): *HistLan* Ev; y náleźli człowieká onego od ktorego wyłzli czárći/ łiedzącego/ vbránego/ y z dobrą pamięcią [*ac sana mente*] v nog iego *WujNT Luc* 8/35.

Szereg: »z pamięcią i z rozsądkiem« (1): Aby z dobrą pamięcią y s łufznym rozładkiem/ Vmiał dom fwoy rospráwić łtátecznym porządkiem. *HistLan* Ev. ~

»z pamięcią« = *uwaznie* (2): ále łprawce máią im fercá dodáwác/ á vpominác ie áby fobie śmieie poczynáli: prędko łtrzelbę nábijáli/ spámiećią/ kámienie miotáli *BielSpr* 64; Ale Synwagá miedzy włyfłtkiemí nápráwiedliwłza/ kto nią spámiećią wáży. *Strum* Bv.

7. *Zapis tego, o czym należy pamiętać* (11) : Pugillaris, [...] Woskowe álbo kamienne xiáżzki które dla nácechowánia pámięci nośimy *Mqcz* 330a, 438a; *GostGosp* 8.

pamięć czego (1): Pamiecz Pyotrowy Livbomirskie^{mv} roskazania Krola Ie^{go} M. kv Krolowey Wengerskiej *LibLeg* 10/113v.

pamięć do czego (1): Pámieć do Szkut porządneho łádunku. *GostGosp* 88.

pamięć komu, czemu [= dla kogo przeznaczona] (3): *LibLeg* 10/113v; TV niemálfz nic innego/ iedno bácznemu rozładkowi pámięć *GostGosp* 1, 6.

pamięć na co (1): A miedzy innemi rozchody/ ná łolny rozchod ma byđz pámięć *GostGosp* 16.

pamięć czyja [= dla kogo przeznaczona] (2): O czym málfz wysłzėy o pámięci Sędzięgo. *SarnStat* 791, 789.

W połączeniu z przymiotnikiem odrzeczownikowym [= o czym] (1): Pámieć czynłzowa. O ś. Marcinie czynłz ma byđz odbieran *GostGosp* 70.

Szereg: »nauka i pamięć« (1): Náuká Vrzędnikowi/ y pámięć/ którą ma częłto czytác/ y ták długo áżby to włyfłtko pámiętał y czynił. *GostGosp* 6.

8. *W Starym Testamencie część darów ofiarnych, tzw. „ofiara przypomnienia”, czyli w szczególny sposób przyrządzona i spalona ofiara z pokarmów; memoriale* *PolAnt* [czego] (2) : Y przyniełiefz obiátę łtych (rzeczy) wczynioną Iehowie/ [...] Y weźmie ofiárownik zoney obiáty pámięć iey/ y łpali na ołtarzu *BudBib Lev* 2/9, *Lev* 2/2.

9. [Rodzaj pierścionka: pierścionki 4 złote to jest sygnecik, pamięć i 2 z białymi główkami *InwMieszcz* 1599 nr 304.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (10) : *Murm* 48; *Mymer*¹ 22v; *BartBydg* 89; Memoriale, pro Monumento, Znák pámiátki czyyey/ teź pámięć. *Mqcz* 215b, 215a, c, 227c, 382a; *Calag* 216b; *Calep* 650b.

Cf **NIEPAMIĘĆ, PAMIĄTKA, PAMIĘTA, PAMIĘTANIE**